T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

145027

KIZ MESLEK LİSELERİ DERİ AKSESUARLARI DERSİNDE KULLANILAN MOTİF VE SEMBOLLERİN ÖYKÜSEL TEMELLERİ VE EĞİTİM BİLİMSEL DEĞERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Faika KÖSE

145027

Tez Danışmanları
Prof. Dr. Mediha GÜLER
Yrd. Doç. Dr. İbrahim KISAÇ

Ankara-2004

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Faika KÖSE'ye ait "Kız Meslek Liseleri Deri Aksesuarları Dersi'nde Kullanılan Motif ve Sembollerin Öyküsel Temelleri ve Eğitimbilimsel Değeri" adlı çalışma jürimiz tarafından El Sanatları Eğitimi Bölümü Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Mediha GÜLER

Üye : Prof. Tevhide ÖZBAĞI

Üye : Doç. Dr. Nuran KAYABAŞI

Üye : Yrd. Doç. İbrahim KISAÇ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Serpil ORTAÇ

ÖZET

Bu araştırmada Kız Meslek Liseleri Deri Aksesuarları Dersi'nde kullanılan motif ve sembollerin öyküsel temelleri ve eğitimbilimsel değerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Çalışma, tarama modeline dayalı betimsel bir araştırmadır. Literatür taraması sonucunda araştırmayı oluşturacak verileri elde etmek amacıyla Ankara İli merkezindeki Kız Meslek Liseleri Deri Aksesuarları Dersi Öğretmenleri'ne uygulanmak üzere anket hazırlanmıştır ve öğretmenlere uygulanmıştır.

Araştırmanın çalışma evreni Ankara İli'ndeki Kız Meslek Liseleri Deri Aksesuarları Dersi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Etimesgut, Sincan, A.Yahşi, Kalaba, Polatlı, 100. Yıl, Yenimahalle, Yunus Emre, Zübeyde Hanım, Üreğil, Etlik, Cebeci, Yıldırım Beyazıt, Nevzat Ayaz, Atatürk Anadolu Kız Meslek Liseleri ve Ankara Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsü oluşturmaktadır. Toplam onaltı okul, elli öğretmene anket uygulanmıştır.

Anketlerin analizinde, anket uygulanan öğretmenlerin verdiği yanıtlar doğrultusunda bilgilerin yüzde frekansları alınmış ve bulgular tablolarda verilmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler değerlendirildiğinde, Kız Meslek Liseleri Deri Aksesuarları Dersi'nin programında eklenmesi veya çıkartılması gereken derslerin olduğu görülmektedir. Deri Aksesuarları Dersi için atölyelerin sayıca az ve nitelik açısından yetersiz olduğu anlaşılmıştır. Deri Aksesuarları Dersi'nde geometrik, bitki, hayvan ve insan motiflerinin kullanıldığı görülmektedir. Deri Aksesuarları Dersi Öğretmenleri'nin %88'i, derste geçen motiflerin öyküsel temellerine yer verilmesinin kültürümüzü anlama ve aktarma ve tarihsel bilgi ve tarihsel bilincimizi geliştirmesi açısından yararlı olduğunu ifade etmiştir. Deri Aksesuarları Dersi Öğretmenleri'nin ders araç ve gereci olarak en çok projektör aleti ve kitap-dergi kullandıkları, fakat motiflerin öyküsel temellerini anlatırken bilgisayar, kitle iletişim araçlarını da kullanabilecekleri görülmektedir.

Araştırma sonuçları, motif ve sembollerin öyküsel temelleri doğrultusunda bakıldığında ders programına eklenmesi ve çıkartılması gereken derslerin olduğu atölyelerin nitelik ve nicelik açısından yetersiz kaldığı saptanmıştır.

SUMMARY

In this research, revealing the narrative bases and education – scientific value of the motives and symbols that are used in Girls' Vocational High Schools for the Lesson of Leather Accessories.

This study is a descriptive one basing on the scanning pattern. In order to obtain the datas that will establish the research as a result of literature scanning, a questionnaire has been prepared with the purpose of applying to the Teachers of Leather Accessories Lesson in the Girls' Vocational High Schools in the Center of Ankara Province and it has been applied to the said teachers.

Teachers of Leather Accessories Lesson in the Girls' Vocational High Schools in the Center of Ankara Province establish the endevaour frame of the study. The examples are from Etimesgut, Sincan, A. Yahşi, Kalaba, Polatlı, 100. Yıl, Yenimahalle, Yunus Emre, Zübeyde Hanım, Üreğil, Etlik, Cebeci, Yıldırım Beyazıt, Nevzat Ayaz Atatürk Anadolu Girls' Vocational High Schools and Ankara Girls' Technical Maturing Institute.

During the analysis of the questionnaires, percentage frequencies of the information in the light of the responses that the teachers who filled the questionnaire are calculated and the findings are given as lists.

Upon evaluating the values obtained from the research, it is seen that there are some courses that should be added to the Program of Girls' Vocational High Schools, The Lesson of Leather Accessories and there are some ones that should be removed from the said program. It has been observed that the workshops of Leather Accessories Lesson are few in number and are inadequate in terms of quality. It is seen that geometrical, plant, animal and human motives are used in Leather Accessories Lesson. 88 % of Teachers of Leather Accessories Lesson have stated that including the the narrative bases of the motives used in the lesson is useful imn terms of comprehensing and transferring our culture, developing our historical knowledge and historical consciousness. It is also seen that Teachers of Leather Accessories Lesson use mostly overhead projector, books – magazines but when explaining the narrative bases of motives, the may also use computers, mass media.

When having a look at the results of the research with a view in line with narrative bases of motives and the symbols, it is seen that there are some lessons which should be added to the said program and there are ones which should be removed from it and the workshops are inadequate in terms of both quality and quantity.

ÖNSÖZ

Bu araştırmada Kız Meslek Liseleri Deri Aksesuarları Dersi'nde Kullanılan Sembollerin Öyküsel Temelleri ve Eğitimbilimsel Değeri'nin bir bütün olarak analiz edilmesi, uygulamaların nasıl yürütülmesi gerektiğinin ve nasıl yürütüldüğünün belirlenmesi ve uygulamaların değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma 7 bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde; problem, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlar, ikinci bölümde; motif ve sembollerin insanlık tarihideki gelişimi ve Anadolu daki uygarlıkların motif ve sembolleri kullanması, üçüncü bölümde; Türk deri sektörü, derinin tarihçesi, deri kalitesini etkileyen faktörler, dördüncü bölümde; motif ve sembollerin tanımı ve tarihçesi motif ve sembolü konu olan kaynaklar ve motif ve sembollerin öyküsel temelleri, beşinci bölümde; yöntem başlığı altında araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları,verilerin çözümleme yöntemi, altıncı bölümde; bulgular ve yorum, yedinci bölümde; sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Araştırmanın hazırlanma sırasında yardımlarından dolayı danışmanlarım Sayın Prof. Dr. Mediha GÜLER'e, Sayın Yrd.Doç. Dr. İbrahim KISAÇ'a teşekkürlerimi sunarım

Ankara,2004 Faika KÖSE

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET.....i
SUMMARY.....ii
ÖNSÖZ.....iv
İÇİNDEKİLER.....v
RESİMLER LİSTESİ.....ix
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....x
TABLOLAR LİSTESİ.....xi
MOTİF VE SEMBOLLER LİSTESİ xii

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem.....1
Araştırmanın Amacı.....2
Araştırmanın Önemi.....3
Sayıltılar.....4
Sınırlılıklar.....5
Tanımlar.....5

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

A.İNSANLIK TARİHİ'NDE MOTİF VE SEMBOLLERİN ANLAMI.....8
1.INSANIN ORTAYA ÇIKIŞI.....8
1.1.Paleolitik Devir.....9
1.2.Mezolotik Devir.....13
1.3.Neolotik Devir.....13
1.4.Maden Devri.....14
2.HELEN UYGARLIĞINDA DİN VE MİTOLOJİ.....17

A.TÜRK DERİ SEKTÖRÜ.....18

1.Derinin Tarihçesi.....18
2.Türklerde Dericilik.....18
3.Derinin Yapısı.....19
4.Deri Kalitesini Etkileyen Faktörler.....20
4.1.Derinin Durumu 20
4.2.Derinin özellikleri.....21
4.3.Ham Deri Kusur ve Hataları..... 21

A.MOTİF VE SEMBOL.....22
1.Motifin Tanımı –Tarihçesi.....22
2.Sembolün Tanımı – Tarihçesi.....22
B.MOTİF VE SEMBOLLERE KONU OLAN KAYNAKLAR.....23
1.Bitkiler. 23
2.Hayvanlar.....26
3.İnsanlar.....28
4.Geometrik Şekiller.....28
5.Soyut ve Optik Görünümler.....30
C.MOTİF- SEMBOL VE ÖYKÜSEL TEMELLERİ.....30
Kuş – Kartal Motifi.....30
Hayat Ağacı Motifi.....31
Küpe Motifi.....33
Koç Boynuzu Motifi. 34
Geyik Motifi.....35
Su Yolu Motifi.....36
Ejder Motifi.....37
Yılan Motifi.....39
Kurt Ağzı,Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi.....40
İnsan Motifi 42
Elibelinde Motifi 43
Yıldız Motifi.. 44
Arslan Motifi.....46
Bereket Motifi. 47

D.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....49

BÖLÜM III

A.YÖNTEM.....51
Evren ve Örneklem.....51
Veri Toplama Araçları.....52
Verilerin Toplanması.....52
Verilerin Çözümleme Yöntemi.....52

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

1.Deri Aksesuarları Dersi Öğretmenlerinin Kişisel Niteliklerine İlişkin Bulgular....53
2.Deri Aksesuarları Dersi için ayrılmış atölyelerin varlığına ilişkin bulgular,.....55
3.Deri Aksesuarları Dersi için ayrılmış atölyelerde araç-gereçlerin yeterliliğine ilişkin bulgular.....56
4.Deri Aksesuarları Ders saatinin yeterliliğine ilişkin görüşler.....57
5.Deri Aksesuarları Ders programının yeterliliğine ilişkin görüşler.....57
6.Deri Aksesuarları dersi'nde hangi motif ve sembolleri kullandıklarına ilişkin bulgular.....58
7. Deri Aksesuarları Dersi'nde motif ve sembolleri oluştururken izlenen yönteme ilişkin bulgular.....59
8. Deri Aksesuarları Dersi'nde işlenen motif ve sembollerin öyküsel temelleri hakkında bilgi verilip verilmediğine ilişkin bulgular.....60
9. Motif ve sembollerin öyküsel temellerini anlatırken yararlarını görüp görmediklerine ilişkin görüşler.....60
10. Motif ve sembolleri işlerken öyküsel temelleri hakkında bilgi verenlerin ne tür yararlar gözlemlediğine ilişkin görüşler.....61

11. Deri Aksesuarları Dersi'nde hangi araç-gereçlerin kullanıldığına ilişkin bulgular.....62
12. Motif ve sembollerin öyküsel temellerini anlatırken öğretmenlerin kullanabileceği araç-gerece ilişkin görüşler.....62
13. Motif ve sembollerin toplumsal kültürü anlamada katkısına ilişkin görüşler.....63
14. Motif ve sembollerin öyküsel temellerinin ne tür bir katkı sağladığına ilişkin görüşler.....64
15. Motif ve sembollerde zaman içinde meydana gelen değişikliklerin yapılan ürünün kalitesinin etkilemesine ilişkin görüşler.....65
16.Değişimin Olumlu mu, olumsuz mu olduğuna ilişkin görüşler.....65

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER.....66

KAYNAKÇA.....70
EKLER.....75
EK-1.Anket Soruları.....76
EK-2.KIZ MESLEK LİSELERİ DERS PROGRAMI.....81

RESİMLER LİSTESİ

Resim No:

1.Mağara Duvarındaki Hayvan Tasviri 12

2.Laussel Venüsü Tasviri.....13

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf No:

1.Bitkisel Motif ve Sembollerle İşlenmiş Deri Aksesuarları Fotoğrafları

Fotoğraf 1 24
Fotoğraf 2.....24
Fotoğraf 3.....25
Fotoğraf 4.....25

2.Hayvan Motif ve Sembollerinin Kullanıldığı Deri Aksesuar Fotoğrafları

Fotoğraf 5.....26
Fotoğraf 6.....26
Fotoğraf 7.....27
Fotoğraf 8.....27
Fotoğraf 9.....27

3.İnsan Motifinin Kullanıldığı Deri Aksesuar fotoğrafları

Fotoğraf 10 28
Fotoğraf 11 28

4.Geometrik Motif ve Sembollerin Kullanıldığı Deri aksesuar Fotoğrafları

Fotoğraf 12.....29
Fotoğraf 13 29
Fotoğraf 14 29
Fotoğraf 15.....29

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No:

1.Deri Aksesuarları Dersi Öğretmenlerinin Kişisel Niteliklerine İlişkin Bulgular....53
2.Deri Aksesuarları Dersi için ayrılmış atölyelerin varlığına ilişkin bulgular,.....55
3.Deri Aksesuarları Dersi için ayrılmış atölyelerde araç-gereçlerin yeterliliğine ilişkin bulgular.....56
4.Deri Aksesuarları Ders saatinin yeterliliğine ilişkin görüşler.....57
5.Deri Aksesuarları Ders programının yeterliliğine ilişkin görüşler.....57
6.Deri Aksesuarları dersi'nde hangi motif ve sembolleri kullandıklarına ilişkin bulgular.....58
7. Deri Aksesuarları Dersi'nde motif ve sembolleri oluştururken izlenen yönteme ilişkin bulgular.....59
8. Deri Aksesuarları Dersi'nde işlenen motif ve sembollerin öyküsel temelleri hakkında bilgi verilip verilmediğine ilişkin bulgular.....60
9. Motif ve sembollerin öyküsel temellerini anlatırken yararlarını görüp görmediklerine ilişkin görüşler.....60
10. Motif ve sembolleri işlerken öyküsel temelleri hakkında bilgi verenlerin ne tür yararlar gözlemlediğine ilişkin görüşler.....61
11. Deri Aksesuarları Dersi'nde hangi araç-gereçlerin kullanıldığına ilişkin bulgular.....62
12. Motif ve sembollerin öyküsel temellerini anlatırken öğretmenlerin kullanabileceği araç-gerece ilişkin görüşler.....62
13. Motif ve sembollerin toplumsal kültürü anlamada katkısına ilişkin görüşler.....63
14. Motif ve sembollerin öyküsel temellerinin ne tür bir katkı sağladığına ilişkin görüşler.....64
15. Motif ve sembollerde zaman içinde meydana gelen değişikliklerin yapılan ürünün kalitesinin etkilemesine ilişkin görüşler.....65
16.Değişimin Olumlu mu, olumsuz mu olduğuna ilişkin görüşler.....65

MOTİF VE SEMBOLLER LİSTESİ

Motif ve Sembol No: Sayfa No

1: Kuş-Kartal Motifi 30

2: Kuş-Kartal Motifi 30

3: Kuş-Kartal Motifi 31

4: Kuş-Kartal Motifi 31

5: Hayat Ağacı Motifi 31

6: Hayat Ağacı Motifi 32

7: Hayat Ağacı Motifi 32

8: Küpe Motifi 33

9: Küpe Motifi 33

10: Küpe Motifi 33

11: Küpe Motifi 34

12: Koç Boynuzu 34

13: Koç Boynuzu Motifi 34

14: Koç Boynuzu Motifi 34

15: Koç Boynuzu Motifi 35

16: Geyik Motifi 35

17: Geyik Motifi 35

18: Geyik Motifi 36

19: Su Yolu (Aşık Yolu) Motifi 36

20: Su Yolu (Aşık Yolu) Motifi 36

21: Su Yolu (Aşık Yolu) Motifi 37

22: Ejder Motifi 37

23: Ejder Motifi 37

24: Ejder Motifi 37

25: Ejder Motifi 38

26: Ejder Motifi 38

27: Ejder Motifi 38

28: Ejder Motifi 39

29: Yılan Motifi 39

30: Yılan Motifi 39

31: Yılan Motifi 39

32: Yılan Motifi 40

33: Yılan Motifi 40

34: Yılan Motifi 40

35: Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi 40

36: Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi 41

37: Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi 41

38: Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi 41

39: Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi 41

40: Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi 42

41: İnsan Motifi 42

42: İnsan Motifi 42

43: İnsan Motifi 42

44: İnsan Motifi 43

45: Elibelinde Motifi 43

46: Elibelinde Motifi 43

47: Elibelinde Motifi 44

48: Elibelinde Motifi 44

49: Elibelinde Motifi 44

50: Yıldız Motifi 44

51: Yıldız Motifi 45

52: Yıldız Motifi 45

53: Yıldız Motifi 45

54: Yıldız Motifi 45

55: Yıldız Motifi 46

56: Yıldız Motifi 46

57: Arslan Motifi 46

58: Arslan Motifi 47

59: Bereket Motifi 47

60: Bereket Motifi 47

61: Bereket Motifi 48

62: Bereket Motifi 48

63: Bereket Motifi 48

BÖLÜM I

GİRİŞ

1. Problem

İlkçağdan günümüze tüm sanat yaratılarında insanın gelişimini varoluş mücadelesini görmekteyiz.

İnsanın ilk sanatsal uğraşılarını yaşamış olduğu mağaralarda ve mağara duvarlarındaki resimlerde görmekteyiz. Mağara duvarlarına yapılan resimlerde, bütün tekniklerden yararlanılmıştır. Örneğin kil üzerine parmakla iz yapılmış, çok değişik malzemelerin üzerine kazıma resimler işlenmiştir. Ayrıca duvarlar üzerine sıvı boyaların fırça ya da püskürtme yöntemiyle sürüldüğü görülmektedir. Çizdikleri figürler, o dönemin yaşayan hayvanlar, kadın ya da erkek figürlerdir. İlerleyen zamanlarda stilize ; insan, hayvan, bitki figürlerine rastlanmaktadır (Uçankuş, 2000:197).

İnsanın daha sonraları ürettiği eşyalar üzerinde motif ve sembolleri görmekteyiz. Bu işlemeleri bazen süsleme amaçlı bazen de inanç ve törelerinden ötürü yapmışlardır.

Korktuğu hayvanları desen ve motiflerde kullanarak, çeşitli hayvan sembollerini yanında taşıyarak onlardan korunmaya çalışmıştır. Kimi zamanda doğa olaylarını anlatmak için motif ve sembolleri kullanmıştır. Ana tanrıçanın kutsallığını onu anlatmak için yaptığı motif ve sembollerde görmeliyiz.

İnsan her çağda gördüğü ve etkilendiği her şeye anlam vermeye, ad koymaya ve ona sahip olmaya çalışmıştır. Bilimin henüz gelişmediği, doğa olaylarının çeşitli inançlarla yorumlandığı dönemlerde insanoğlunun anlama, ad koyma ve sahip olma çabalarını çizdiği veya ürettiği motif ve sembollerde görmekteyiz.

Bugün, insanın evrimsel gelişimini izlerken yararlanılan kaynaklardan biriside geçmişte üretmiş olduğu mitolojik öyküler, bu öykülerle birlikte yaratmış olduğu motif ve sembollerdir.

Motif ve sembollerin öyküsel temellerinin anlatılması ve anlaşılması tarihsel bir bilinç oluşturması açısından önemlidir.

Bugün eğitim-öğretim programımızda yer alan motif ve sembollerin öyküsel temellerinin bilinmesi, geçmişle gelecek arasına atılacak önemli bir köprü olacaktır.

Bu sebeple Kız Meslek Liseleri'ndeki Deri Aksesuarları Dersi'nde kullanılan motif ve sembollerin öyküsel temellerinin anlatılıp; bunun olumlu ve olumsuz etkileri tespit edilecektir.

2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı, Kız Meslek Liseleri'nde eğitim-öğretimi yapılan Deri Aksesuarları Dersi'nde kullanılan, motif ve sembollerin, neler olduğunu saptayarak anılan motif ve sembollerin tarihsel-öyküsel temellerini ortaya koymak ve bu tarihsel-öyküsel temellerin eğitim-öğretime olan katkısını araştırmaktır.

1. İnsanlık tarihinde motif ve sembollerin anlamı nedir?
2. Tarih öncesi çağlarda motif ve semboller nasıldır?

3. İnsanın ortaya çıkışı nasıl olmuştur?

4. İlk insan neler üretmiştir?

5. Anadolu'da kullanılan motif ve semboller nelerdir?

6. Tarih öncesi çağlarda Anadolu'daki uygarlıklar hangileridir?

7. Tarih öncesi çağlardaki uygarlıkların kullandığı sembol ve motifler hangileridir?

8. Anadolu'daki Türk uygarlıklarının kullandığı motif ve semboller hangileridir?

9. Motif ve sembollerin tarihçesi nasıldır?

10. Motif ve sembollere konu olan kaynaklar nelerdir?

11. Motif ve semboller nelerdir?

12. Kız Meslek Liseleri'nde Deri Aksesuarları Dersi'nde motif ve sembollerin öyküsel temeli anlatılmakta mıdır?

13. Motif ve sembollerin öyküsel temellerinin anlatılmasının öğrenime ve öğretime olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?

3. Araştırmanın Önemi

Araştırmamız, Deri Aksesuarları Dersi'nde kullanılan, motif ve sembollerin tarihsel-öyküsel temellerinin bilinmesinin, gerek öğrenime gerekse öğretime olumlu ve anlamlı bir katkısının olup olmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Öğretim açısından bu çaba, geleneksel Deri Aksesuarları Dersi'ne yeni bir yöntem, yani öyküsel yöntemi dahil etmeyi amaçlamaktadır. Eğitimcilerin, ders işleniş yönteminde belli bir zenginliğe kavuşması ve tek yöntem yerine çoklu yöntemi benimsemeleri açısından bu önemlidir. Öğrenim açısından ele alındığında, öğrencilerin, hem tarihsel bilinçaltımızla yüzleşmesine hem motif ve sembollere yüklenen değerlerin evrimine hem de modernle geleneğin diyalektiğine tanık olmalarına olanak

sağlayacaktır. Böylelikle öğrenci belli bir motif ya da sembolü işlemeyi, ona modern içinde hayat vermeyi öğrenirken, aynı zamanda, tarihsel arka planı ve tarihsel derinliği görme, değerlerdeki dönüşüme tanık olma olanağı bulacaktır.

Modernin gelenekselden nasıl beslendiğini, onu nasıl dönüşüme uğrattığını gözlemlememize zemin hazırlayacaktır.

Tarihsel ve toplumsal bilinçaltımızın, en azından motif ve sembollere yansıdığı biçimiyle gün ışığına çıkmasına katkı sağlayacaktır.

Motif ve semboller, onları ortaya koyanların; insana, topluma ve bir bütün olarak evrene bakarken benimsedikleri değer yüklü düşünsel çerçevelerinin en üst yansımasıdır; bu olgu, geleneğin düşünsel çerçevesine nüfuz etme açısından önemlidir.

4. Sayıltılar

Bu araştırmanın temelinde aşağıdaki sayıltılar yer almaktadır.

1. Motif ve semboller, gelenekten moderne aktarılırken, içerdikleri değerler dönüşüme uğramıştır.

2. Anılan dönüşüm, anlamlıdır ve eğitimbilimsel değere sahiptir.

3. Motif ve sembollerin tarihsel-öyküsel temelleriyle birlikte öğrenmek, dersin içeriğini zenginleştiricidir.

4. Motif ve sembollerin tarihsel-öyküsel temellerini bilmek, hem öğrenme hem de öğretimde doyum düzeyini olumlu yönde artıracaktır.

5. Sınırlılıklar

Bu çalışma;

1. Kız Meslek Liseleri Deri Aksesuarları Dersi'nde kullanılan, motif ve sembollerle,

2. Ankara il merkezinde, eğitim öğretim yapan Kız Meslek Liseleri ile,

3. Araştırma, Kız Meslek Liseleri, El Sanatları Bölümü, Deri Aksesuarları Dersi'ni veren öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır.

6. TANIMLAR

Aksesuar: Detay, ayrıntı anlamına gelir. Sanat eserinde ikinci derecede gelen şeyler için kullanılan bir sözcüktür (Turan, 1980:9).

Anıt: Abide. Sanat ve tarihi değeri olan yapıt (Turan, 1980:13).

Arabesk: Birbirinin içine girip çıkan hat ve eğrilerin meydana getirdiği bir bezeme biçimidir (Öney, 1968:28).

Bengü: Anıt, abide anlamındadır (Turan, 1980:23).

Bezeme: Sanat eserlerinin yüzeyini desen ve motiflerle süsleme (Önder, 1998:34).

Bordür: Kapı ve pencere gibi mimari kısımların, panoların, halıların etrafını kuşatan, çerçeve mahiyetinde süslü ya da süssüz, düz ya da çıkıntılı, dar ve uzun parçalara denir (Turan, 1980:24).

Dekorasyon: Bir bina içi ve dışının dekorasyonu deyince sanat eseri, mobilya ve çeşitli eşyalarla süslenmesi ve düzlenmesi kastedilmektedir (Turan, 1980:31).

Desen: Renkli veya renksiz, tonlu ya da tonsuz çizgi resimler (Özkeçeci, 1992:35).

Estetik: Eski Yunanca'da "aisthesis" sözcüğünden gelir. Duyusal algı (Tunalı, 1995:121).

Figür: İnsan veya hayvan heykelciliği (Önder, 1998:82).

Form: Şekil, biçim (Özkeçeci, 1992:35).

Hayvan motifi: Doğadaki örneğin istenilerek şeklinin değiştirildiği, çeşitli hayvanlara ait uzuvların birleştirildiği ya daha küçük hayvanların ya bazı hayvan parçalarının büyük bir hayvan üzerine eklendiği ya da yamandığı motifler (Barışta, 1998:1).

Höyük: Eski kentlerin yıkılması ile meydana gelmiş tepelere denir (Turan:52).

İn (in, en): Hayvanların kulağını kesmek suretiyle yapılan nişan (İnan, 1991:263).

Kompozisyon: Parçaların bir bütün içinde düzenli olarak bir araya getirilmesi (Özkeçeci, 1992:36).

Kurgan: Kökü Türkçe "korumak" fiilinden gelen "kurgan" kelimesi aslında kale ya da şehir anlamına da gelmektedir. Bununla birlikte toprak altındaki mezar yapısının üstündeki koruyucu taş ve toprak yığınına da yukarıdaki anlamından ötürü kurgan denilmiş, bu isim daha sonra tümülüs görünümündeki mezarlara ad olmuştur (Çoruhlu, 1998:46-47).

Kültür (uygarlık): Bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıklar (Güvenç, 1974:101).

Mit: Eski Yunan'da efsanelere denir. Efsane (Turan:91).

Mitoloji: Mitleri, doğuşlarını, anlamlarını yorumlayan, inceleyen bilim (TDK Türkçe Sözlük).

Motif: Yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan öğelerden her biri (TDK Türkçe Sözlük).

Örge: Bir bezemeyi meydana getiren ana öğelerden her biri. Sanatçının eserine koymak üzere doğadan beğenip seçtiği görüntü parçası (Turan:101).

Sanat: Bir duygunun, tasarının veya güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılıktır (TDK Türkçe Sözlük, 1998).

Uyum: "Armoni" de denir. Bir türün parçaları arasında bulunan uygunluk, ahenk, harmoni (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 3.Cilt).

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR
A. İNSANLIK TARİHİ'NDE DESEN VE SEMBOLLERİN ANLAMI

1. İNSANIN ORTAYA ÇIKIŞI

> *"Babiller'in eski yaratılış efsanesi Enuma Elish'e göre anne babamızı ,büyükanne ve büyükbabamızı ,onların büyükanne ve büyükbabalarını izleyerek, soyumuzun sıvı halindeki ufuktan sızan çamurdan yaratılan gök tanrısı Anu ve yer tanrısı Nudimmut'a kadar dayandığını bulabiliriz. Ondan önce yalnızca sıvı biçiminde bir karmaşa vardı .*

Dünyamız 4.5 milyar yıldan daha yaşlıdır. Bilinen en eski hayat izi Gröndland'ın güneyinde bulunmuş 3.8 milyar yıllık bakteri fosilleridir. İlk bitki izleri Güney Afrika'da 2.5 milyar yıl önceye uzanır. İlk çok hücreli hayvanlar ise 600 milyon yıldan önce denizlerde ortaya çıktılar. Ve ilk omurgalılar yaklaşık 500 milyon yıldan önce gene denizlerde görüldüler.

Karaların fethi 400 milyon yıldan biraz daha önce bitkilerle başladı. Kısa bir süre sonra bunu ilk çiftyaşamlı hayvanlar (amfibiler) izledi. Hemen hemen 320 milyon yıl önce insanın ataları memelileri oluştururken diğer bir kolu da dinozorları, kuşları,kaplumbağaları ve timsahları oluşturdu.

İnsanın atası olan insanımsı yaratıklar (hominidler) primatlar denilen ve bugünkü lemurlar, maymunlar ve insanları içeren, yaklaşık 50 milyon yıl önce ortaya çıkmış olan bir hayvan grubunun atasıdır. Hominidler'in en yakın akrabaları olan büyük Afrika maymunlarından ayrılmaları ise 7 milyon yıldan biraz daha önceye gider. Doğu Afrika'da büyük Rift Vadisi'nin oluşması sonucu meydana gelmiş, bol yağış alan ormanlı Batı Afrika'da kalan primatlar, gorilleri ve şempanzeleri, aralıklı yağış alan Doğu Afrika'da kalanlar ise hominidleri oluşturmuşlardır (Akurgal, 2002: 1).

Hominidlerin temel evrimsel özelliği iki ayak üstünde yürüyebilme, 8.5 milyon yıl öncesi bir dönemde ortaya çıkmıştır. Yaklaşık 2.5 milyon yıl önce taş alet üretimi başladı. Böylece hominidlerde, ilk ayrım ortaya çıkmıştı. Homo ve Australopithecus (Lewin,1984: 30).

İnsanın ortaya çıkışı 2.5-3 milyon yıl öncesine bir başka türden evrimleşerek başka bir tür oluşturmasıyla olur. Ancak bu evrim hiçbir zaman tek bir çizgi üzerinde olmamıştır. Evrim, tek dal üzerinde birçok dala yol açarak, canlılar dünyasına büyük zenginlik kazandırmıştır.

Tarih Bilimi, insanlık tarihini oluştururken, üretimi başlangıç almıştır. Taşı yontan, avlayan, tarımı yapabilen insan.....vs. Tarihöncesi çağlar insanın yapmış olduğu keşiflere göre gruplanır. Buna göre;

1.1. Paleolitik Devir

Dünya üzerinde bir buzul çağı yaşanmaktadır. İnsan ise buna göre yaşayacak ve evrimleşecektir.

İklimden ötürü insan, mağaralarda yaşamak zorunda kalmıştır. Bu dönemde insan, öncelikle temel ihtiyaçlarından beslenme ve barınma sorununu çözmeye çalışmıştır.

Tabiat şartları, insanın biyolojik gelişimini etkilediğinden, hayatlarını değiştirecek devrimsel buluşlar çok uzun aralıklarla olmuştur. Bu devrimlerden biri de ateşin kullanılmasıdır. Bu sayede yiyecekler pişirilebilecek dolayısıyla hastalıklar azalacak ve insan ömrü uzayacaktır.

Bu dönemde insan, tabiat şartlarının elverdiği ölçüde avcılık ve toplayıcılık yaparak yaşamaktadır. Bu faaliyetinde ise kendisine yardımcı olacak araç ve gereci üretmeye ve kullanmaya başlamıştır. İnsanın ilk üretimleri ise taşı yontması, pişmiş topraktan kap-kacak yapması, bu eşyaların üzerindeki motifler ve mağara resimleri olmuştur. Bu dönemin Anadolu'daki önemli merkezleri ; Antalya yakınlarındaki Karain, Beldibi ve Belbaşı mağaralarıdır.

Mağara Resimleri : İnsanın biyolojik evrimi; Homo Habilis, Homo Erectus, Homo Sapiens ve Cro-magnom şeklinde olmuştur. Mağara duvarlarına ilk resimler Cro-magnum'un eseridir. Bu türün günümüz insanının doğrudan atası olduğu sanılmaktadır. " Üst paleolitikte yaşamıştır. Birçok devrime imza atan da bu türdür." (Güvenç, 1991: 158).

Paleolitik'te insanların klanlar halinde yaşamaları ilk toplumsal ilişkileri de geliştirmiş olmalı. Bunu önemli bir araç olan mağara resimlerinden anlamaktayız.

Doğada olanı kavramaya çalışan ilk insanın birçok korkusunun olması şaşırtıcı değildir. Çeşitli hava olayları, yer olayları, üreme, doğum ve ölümün anlaşılabilmesi veya doğaya hakim olunması için araçlar yaratması da doğaldır. Kendini korumak ve sebebini bilemediği olayları anlamak hatta onları yönlendirmek için geliştirdiği en etkin araç inançtır. Bu dönemin inancı;ayin, ritüel, mitos olarak karşımıza çıkar. Bunları o dönemde yapılmış olan mağara resimleri, kap kacak ve türlü yerlerde kullanılan sembol ve motiften anlamaktayız. Öyleyse nedir sembol ve motif ?

Sembol, Frolov'un ifadesiyle, "hem işareti, hem de imgenin gizilgüçlerini bir araya getirir; bunları iletişim bağlamında gerçekleştirir" (Ateş, 2002 : 17)

Przyulski'ye göre "sembollerin çeşitliliği insan bilincinin evrilmesiyle ilişkilidir"

E.H.Gombrich'e göre "her kuşak, bir noktada kendinden öncekilerin sanatsal ölçülerine baş kaldırır. Ancak tarih öncesi sanatta böyle bir başkaldırı yoktur. Aksine en eski gelenekler, ritüeller ve sahip oldukları semboller derin bir tutuculukla hep aynı şekilde tekrar edilmiş, ayrıntılar bile binlerce yıl yaşayabilmiştir" (Ateş, 2002: 24).

Sembol ve motif, henüz yazının kullanılmadığı zamanlarda resimli yazı görevini görmekteydi. O dönem topluluklarının duygu düşünce ve inanışlarını anlamamızdaki en önemli araç olmuştur. Ancak sembol ve motiflere kaynaklık eden mitosları bilmeden bu önemli kaynağın değerinin anlaşılamayacağını düşünmekteyiz.

Mitos, günümüz insanının karanlık ve batıl olarak değerlendirdiği Mytos, tarih öncesi çağı insanı için çevresini açıklamada ve nesnenin özünü kavrayabilmede kullanabileceği en önemli araç olmuştur. Bir diğer araç da sembol ve motiftir. Mitolojinin bu ikisine kaynaklık ettiğini daha önce söylemiştik. Böylece Paleolitik dönemde başlayan Mitoloji-Sembol ve Motif, dönemin insanının kendini en geniş bir biçimde ifade ettiği kavram olmuştur.

"Mit", "Mythos", "Mitoloji" kavramlarının tanımları hakkında, farklı görüşler bulunmaktadır.

Kelime anlamıyla mit: Orhan Hançerlioğlu'nun Felsefe Sözlüğü'nde "Tarih öncesine dayanan öykü" olarak tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Toplumbilim Terimleri Sözlüğü'nde "Masal" , Budunbilim Terimleri Sözlüğü'nde "Efsane" , Felsefe Sözlüğü ile Tarih Terimleri Sözlüğü'nde "Söylence" deyimleriyle tanımlanmıştır. Bu kelime Yunanca "Uydurulmuş Söz" anlamındaki "mythos" deyiminden türetilmiştir.

Tanımlara bakıldığında mit,mythosun bilimsel bilgi niteliği taşımadığı, "Olağanüstü kahramanlıkları ve doğa üstü güçleri anlatan hayal ürünü söz" olmasından dolayı gerçekliği yansıtmadığı fikrine varılmaktadır. "İnanç" ,"İnanma" ile ilgili olduğundan özneldir. Ancak mythos hakkındaki bilginin değil ama ona olan bakış açısının değişmesiyle, bu alan çok önemli ve veri sunabilen bir alan haline gelmiştir. Çünkü soru, onun, "Gerçek olup olmadığı"ndan, "Mytos, insan topluluk ve kültürlerinin hakkında bize ne söyleyebilir" e dönüştürüldüğünde, sosyal bilimler açısından çok önemli sonuçların alınabileceği bir alan açılmış olmaktadır.

En önemli ve ilk ifade tarzlarından biri olan mytosları Üst Paleolitik dönemden itibaren görmekteyiz. Bu dönem mağara kalıntılarında, bazı mağaraların "sık sık gebe kadınlar tarafından ziyaret edildiği anlaşılmaktadır.. doğurganlıkla ilgili törenlerin gerçekleştirildiği mağaraların belli bölümleri genellikle ana tanrıçanın rahmi olarak algılanmıştır" (Ateş, 2002: 49). Yine ana rahmine benzetilen "boynuzlu hayvan kompozisyonlarının" bu dönemde başlamış olduğunu söyleyebiliriz.

Mytosların konuları genellikle yaradılış, ölüm veya doğurganlıkla ilgilidir. Bu olgulara dair bilginin olmaması, onları, insanların doğayı sezgileriyle anlama ve açıklama çabasının bir ürünüdür.

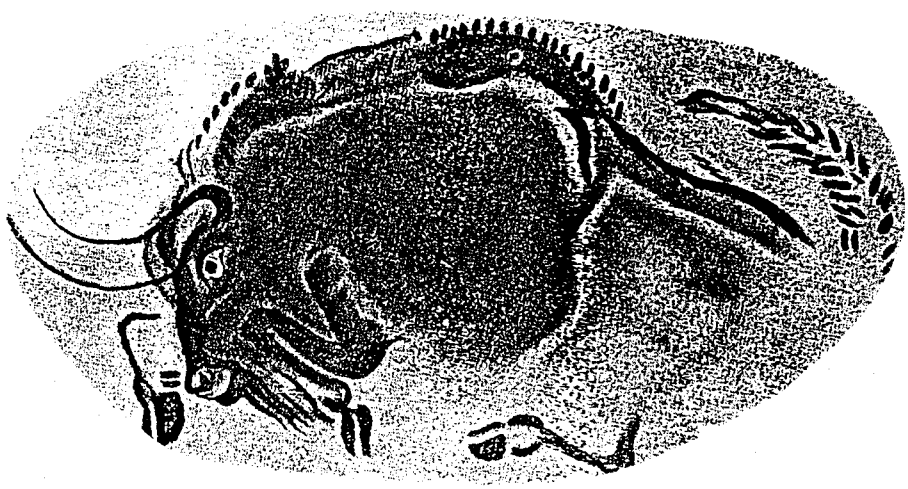

Resim 1: Mağara duvarındaki hayvan tasviri

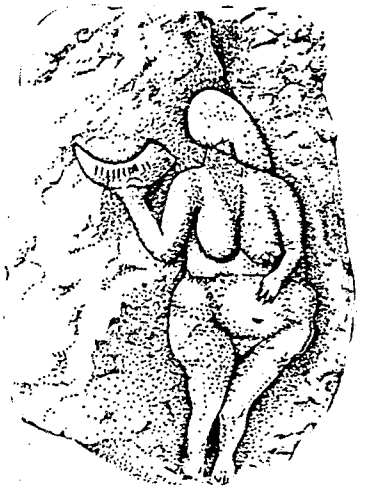

Resim 2 : Laussel Venüsü tasviri

İlk uygarlıklarla mythoslar kültürlere göre değişiklik göstermeye başlamışlardır. Yunan, Mezopotamya, Mısır mythoslarının birbirinden farklı olması gibi.

1.2. Mezolitik Devir

Bu dönem, ateşin kullanılmasıyla, ilk köy yerleşimlerinin kurulduğu dönemlerin arasındadır. Bu sebeple her iki dönemin de özelliğini taşımaktadır. Bir yandan taştan aletler çeşitlenirken, bir yandan da ürünler biriktirilir. Biriktirme, yerleşikliğin önemli unsularından biridir.

Paleolitik devirde başlayan mağara resimleri Mezolitik devirde de devam etmiştir. Anadolu'da Belbaşı ve Beldibi mağaraları bu döneme örnek teşkil edecek mağaralardır.

1.3. Neolitik Devir

Bu dönemin en önemli niteliği, insanların avcılık toplayıcılıktan, toprağı ekip biçmeye geçişidir.

Buzul Çağı'nın sona ermesi, insanların mağaraların dışına çıkarak ilk köy yerleşimlerini kurmalarını sağlamıştır. Mağara duvarlarının yerini de evlerin duvarları almıştır. Bu resimler yine av, dans sahneleri, insan ve hayvan resimleri olmuştur. " Anadolu'daki Çayönü Tepesi'nde evcilleştirilen köpek, koyun ve keçiye ait ilk heykelcik denemelerinin yapıldığı, ele geçirilen buluntulardan tesbit edilmiştir. Yine ilk kadın heykelcikleri "ana tanrıça" kültünün ilk örneklerini oluşturmuştur." (Akyıldız, 1995: 28). Bu heykelciklerin "adak" geleneğini başlattığı sanılmaktadır. Üretilen ilk süs – takıların tapınma veya büyü amaçlı olabileceği de ihtimaller arasındadır. Duvar resimleri de bu düşünceyi desteklemektedir.

Neolitik Dönem'deki bu ilk buluntularla ilk mythosların da geliştirildiğini görmekteyiz. Üretime geçilmesiyle av resimlerinin yerini, kadın ve özellikle geyik ya da koç boynuzunun alışı, akla doğurganlıkla ilgili mythosları getirmektedir. Duvar resimlerinde erkek figürüne rastlanmayışı, üremede kadının önemini göstermektedir ki bu durum anaerkil bir dönemin yaşandığının ispatı olarak görülebilir.

Bu dönem, Anadolu'da Çatalhöyük – Hacılar dışında Mersin, Tarsus, Batman, Urfa, Adıyaman ve Malatya'da bulunan ilk yerleşim kalıntıları önemlidir.

1.4. Maden Devri

Bu dönem kullanılan madenlere göre isimlendirilmiştir. Bunlardan ilki bakır sonra tunç ve demir olmuştur. İnsanoğlunun hayatındaki gelişmeler daha hızlı olmuştur. İlk kent, site, devlet, krallık yerleşimleri bu dönemde olmuştur.

Taş-bakır çağında yazı kullanılmaya başlamıştır. Yazı Anadolu'ya tüccar bir millet olan Asurlular sayesinde gelecektir. Bu dönemin bir başka özelliği ise seramik sanatının gelişiyor olmasıdır. Mitolojik öykülere konu olmuş resimler, duvarlardan seramik üzerine bir geçiş yaşamıştır. Bu resimlerde "erkek figürlerinin azlığının devam etmesi, kadın figürleri, leoparlı tanrıça heykelleri, çocuk figürleri, çeşitli geometrik desenli süslemeleri" görmekteyiz (Uçankuş, 2000: 260).

Bu dönemin Anadolu'daki merkezleri; Canhasan, Hacılar, Yümüktepe, Tilkitepe 'dir (Akyıldız, 1995: 44)

Tunç çağı ise ilk büyük krallıklara sahne olmuştur. Kentler büyümüş, işbölümü artmış ve ayrıntılı hale gelmiştir. Anadolu'da Hitit Uygarlığı kurulmuştur.

Hititler M.Ö 2000'lerde Kafkasya'dan gelerek Orta Anadolu'da Kızılırmak yayına yerleşmişlerdir.

Bu dönemde Anadolu'da önemli merkezler Alişar, Alacahöyük ve Truva olmuştur.

Hattiler bu bölgenin yerli halkıdır. "Hattiler, merasimlerinde, geyikli güneş kursları, bronz heykeller, iç içe geçmiş çemberlerden oluşmuş süs motifleri, gamalı haçlar, geyik ve boğa figürleri" kullanmışlardır (Sanat Tarihi Ans,1980 : 22)

Hititler'de güneş kurslarının önemli yer tuttuğunu görmekteyiz. "Her biri bir tanrıyı simgelediğine inanılan hayvan heykelcikleri rahipler tarafından geçit alayı sırasında, bir sopanın ucuna takılarak taşınmaktaydı... Alemlerin birçoğunda evrendeki yıldızları (satellitleri) tasvir ettiklerini düşünebileceğimiz küçük boyda çemberciklerden oluşan sallantılar da bulunuyordu (Kınal, 1991: 23).

Bu dönemde Anadolu'daki bir başka uygarlık Frigler'dir. M.Ö 2000'li yıllarda Doğu Avrupa'dan geldiği sanılan Frigler, Orta Anadolu'ya yerleşmişlerdir. Tarımsal üretime önem vermişlerdir. En önemli tanrıçası, Bereket Tanrıçası Kybele'dir. Kybele, Frigler için doğa tanrıçası olmuştur. "Tanrıçanın Attis adında bir sevgilisi vardı. Tanrıça'nın her yıl sevgilisine ancak ilkbaharda kavuştuğuna, böyleleikle de doğaya yeni bir yaşam geldiğine, sevgilisini yitirdiği aylarda ise doğanın kış uykusuna yattığına inanılıyodu (Uçankuş, 2000: 569)

Frig süsleme sanatında geometrik şekiller, sıvastikalar, meander motifleri ve eşkenar dörtgenler kullanılmıştır. İnsan figürleri azdır (Uçankuş, 2000: 569).

Bir başka Anadolu uygarlığı Hititler'in çağdaşı olan Urartular'dır. Urartular M.Ö 9.yy'da van Gölü ve çevresinde bir uygarlık kurmuşlardır. Maden işçiliğine ve at yetiştiriciliğine önem vermişlerdir. "... su kaynaklarını, mağaraları, ulu dağları, kayalıklar ve ağaçları kutsal" saymışlardır (Uçankuş, 2000: 527). Tapınaklarında en çok yılan, boğa ve balık kabartmaları bulunmuştur. Adak kültüne ait de kalıntılara rastlanmıştır. "Arslan, boğa, hayat ağacı, kanatlı güneş motifleri, duvar resimlerinde ise hayvan ve bitki motifleri kullanılmıştır"

"Urartu Uygarlığı dinle düşüncenin, doğayla doğaüstünün birleştiği bir uygarlıktır. Bu yüzden kabartma, heykel, boyalı duvar resimlerinin, madeni eşyaların, mühürlerin üzerini süsleyen dinsel – büyüsel içerikli sahneler ilk mitolojik konular Anıtsal Urartu Sanatı'nın özünü oluşturur (Uçankuş, 2000: 532).

Lidya, Batı Anadolu'da M.Ö 7.yy'da kurulmuştur. Ticarettte ileri bir uygarlık olmuştur. Kral Yolu'nu kurmuşlar ve ilk kez parayı kullanmışlardır. Persler'in tüm Anadolu'ya sahip olmasıyla yıkılmışlardır.

Lidya din ve sanatında ana tanrıça kültü, Artemis olarak karşımıza çıkar. (Akyıldız,1995: 22). Yunan kültürüyle etkileşim içinde olmuşlardır.

Lidya seramiğinin özelliği "dalgalı mermer ve cam kapları anımsatan çizgi öğeleriyle bezeli oluşudur"

Yunanistan'dean batı Anadolu kıyılarına kadar olan İonlar da Yunan kültürü etkisinde kalmış bir topluluktur. Burada da ana tanrıça kültü Artemis olarak devam etmiştir.

Bütün Anadolu uygarlıkları M.Ö 547 tarihinde Pers egemenliğine girmiştir. Pers egemenliğini ortadan kaldıran Büyük İskender'in doğudan batıya yaptığı seferle Anadolu'ya da Hellenistik dönem egemen olmuştur.

2. HELEN UYGARLIĞINDA DİN VE MİTOLOJİ

Bu dönem Büyük İskender'in seferleriyle oluşmuştur. Yunan-Mısır kültürlerinin bir araya geldiği ve bir sentezin oluştuğu bir dönem olmuştur. Kültürler birbirlerinden daha açık bir şekilde etkilenmişlerdir. Mitoloji ve Anadolu'daki din olguları da Yunan-Hellen etkisinde kamıştır (Genel olarak Roma ve Bizans kültürleri de öyle).

Helen dini antropormoftur. Yani tanrılar insan kılığındadır ve insanlar gibi güzel ve kötü işler yaparlar.

Helen din ve mitolojisinde de Ana Tanrıça Kybele'nin izi sürülmektedir. Helenler Hıristiyanlığın ortaya çıkmasına kadar, coşkulu şölenlerinde Kybele'den etkilenmişlerdir. Buradan da Anadolu ve Mezopotamya mitolojilerinin etkisinde kalmış olduğunu anlamaktayız.Helenistik Dönem'de özellikle Roma'da dinsel etki azalmıştır.

Anadolu motif ve sembol sanatını etkileyen bir başka uygarlık Bizans Uygarlığı'dır. Roma İmparatorluğu'nun Germen istilaları sonucu batı ve doğu Roma olarak ikiye ayrılması Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkentini İstanbul olarak belirlemiş ve Bizans İmparatorluğu olarak, Anadolu'yu egemenliği altına almıştır.

Bizans İmparatorluğu döneminde mitoloji yerini Hıristiyan Dini'ne, motif ve semboller ise yerini dini sembollere bırakmıştır. Sanat kendini resim, mimari ve heykellerle göstermiştir.. sanatın konusu ise çoğunlukla Hıristiyanlığın sembolleri (haç, İsa, dini hikayeler) bitki ve hayvan konuları olmuştur.. kilise duvarlarında minyatürler de.

Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Dönemi ise motif ve sembol açısından altın çağını yaşamıştır. Motif ve sembollerdeki zenginlik göze çarpmaktadır.

A. TÜRK DERİ SEKTÖRÜ

1. Derinin Tarihçesi

İnsanoğlunun, varoluş sürecine baktığımızda, derinin bu süreçteki yerinin ne kadar önemli olduğunu görüyoruz. Deri, insanoğlunun ihtiyaçlarını karşılamak için kullandığı ilk malzemelerden biridir. Paleolik ve Mezolitik devirde basitçe işlenen deri, Neolitik devirde, yerleşik hayata geçişle daha bilinçli bir şekilde işlenmeye başlamıştır. Kalkolitik ve Tunç devirlerinde deriyi işleyen aletlerin yapısı ve işlevselliği artmış, deri hemen her alanda işlenmiş ve kullanılmıştır (Yıldız, 1993:1).

Deri insanoğlunun gelişim süreciyle şekil almış, işlenmiş ve bugünkü yerine kavuşmuştur. Bu süreç insanoğlu geliştikçe var olacak ve ilerleyecektir.

2. Türklerde Dericilik

Türklerin dericiliğe başlamaları, kimi kaynaklara göre 600 yıl önceye, kimi kaynaklara göre ise 2000 yıl önceye dayanmaktadır. Başlangıç zamanı konusunda farklı fikirler olsa da, Türk'lerin İstanbul'da dericilik yapmaları, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u almasından hemen sonra başlamıştır. 15. yüzyıldan bu yana, Türkler tarafından yapılan dericilik, 20. yüzyılın yarısında Türkiye'nin en önemli sektörlerinden biri haline gelmiştir (Vakıfbank,1995:22). Osmanlı İmparatorluğu'nun altın çağını yaşadığı dönemlerde dericilikte bundan payını almış, İstanbul'da çağın teknolojisinin üstünde, deri işleme teknikleri geliştirilmiş ve uygulanmıştır.

Türk topluluklarında deri süslemeciliği, ata verilen önemle ortaya çıkmaktadır. Orta Asya boyları arasındaki savaşlardan, yaptıkları tüm seferlere kadar kendilerinin ve atlarının kuşanmasına önem vermişlerdir. Eyer, başlık, at takımları ve araba koşumları, deri, kösele ve meşinden yapılmıştır. Orta Asya pazırık kurganlarından çıkarılan deriden eyer örtüleri, kap, kacak, yemek muhafazaları, kırnız tulumları, kemerler, kaftanlar, savaş araç ve gereçleri bize derinin kullanım alanları ve süslemeleri hakkında bilgi vermektedir. (Özdemir, 2004: 3)

Osmanlılar döneminde debbağhanelerin her biri birer fabrika halinde ikişer üçer katlı büyük binalardı. Her debbağhane bir ustanın idaresi altındaydı. Her birinde bostan kuyusu büyüklüğünde kuyular, büyük kazanlar ve aletler bulunurdu. Her tabakhanenin 'hayvanla' taşınır birer değirmeni bulunur, burada palamut öğütülürdü (Güler, 1995:72). Osmanlı İmparatorluğu'nun, duraklama ve gerileme dönemleriyle paralel olarak dericilikte çağa ayak uyduramayan teknolojisiyle yok olmaya yüz tutmuştur. Deri Sanayimiz çok eski ve çok köklü bir yapıya sahip olmasına rağmen, Cumhuriyetin ilk yıllarında babadan oğula geçen lonca teşkilatı alışkanlıklarını yıkamamış, uzun süre duraklama dönemi yaşamıştır. Cumhuriyetin ilanını takip eden yıllarda hazırlanan kalınma programlarıyla yavaş yavaş hareketlenmeye başlamıştır. Türkiye'de 1950 yılından itibaren liberal ve özel sektör yönlendirilmeli bir kalkınma ve ticaret politikası uygulanmaya başlayınca, deri sektörü önemli ölçüde gelişmiştir. Deri sektöründe, özel girişimlerin payı, yüzde yüze yakındır. Bu alanda, devlete ait olan Sümerbank'ın tabaklama çalışmaları ve ayakkabı üretimi, uzun yıllar boyunca Türk deri sektörünün önde gelen etkinliklerinden biri olmuştur (Vakıfbank, 1995:27).

3. Derinin Yapısı

Et, post ve deri üretiminin temelini oluşturan canlı hayvanın cinsi, beslenme şekli ve hastalıkları; mezbaha ve daha sonraki işlemler derinin kalitesini etkilemektedir (Cesur, 1998:2). Hayvan derisi piyasaya sunuluncaya kadar birçok işlemden geçer. Hayvandan kesilen ve tabakhanelerde işlenmeye hazır olan deriye 'ham deri' işlendikten sonra ortaya çıkan deriye ise 'mamul deri' denir (Meydan Larousse, 1970:576). Mamul derinin başlıca ham maddesi 'ham deri'dir. Dericilikte kullanılan ham deriler esas itibari ile; küçük baş hayvan derisi; koyun, kuzu, keçi, oğlak; büyük baş hayvan derisi; sığır, manda, dana, malak, deve; ikinci derecede önemli olan hayvan derileri; domuz kedi, köpek, krokodil, çeşitli yılan ve balık derileridir (Öncü, 1948:50).

Deriyi meydana getiren maddeler şunlardır: a) ham deri b) sepileyici madde c) yardımcı maddeler (Öncü, 1949:3).

Bünyesinde su, yağ, mineral, tuz içeren derinin asıl önemli maddesi, derinin yırtılmasını önleyen, deriye esneklik kazandıran ve derinin temel taşı olan proteinlerdir. Bu maddelerin deri içindeki oranları şöyledir. Su: %64, Protein: %33, Yağ: %0.2, Mineral-Tuz: 0.5, Diğer Maddeler: %0.5.

Derinin gerek kimyasal gerekse histolojik yapısı, hayvanın yaşına, cinsine, ırkına, beslenme ve yetiştiği yerin iklimine göre farklılıklar gösterir (Gökçesu, 1995:8-9).

4. Deri Kalitesini Etkileyen Faktörler

4.1. Derinin Durumu

Deri durumu kavramı, bir derinin çeşitli vücut bölgelerine göre kalınlık farklılıkları göz önünde tutularak, onun kalınlığının deri yüzeyine olan oranını ifade eder. İyi durumdaki bir deri hem kenar ve kenar bölgelerde hem de orta bölgelerde belli bir kalınlığa sahiptir (Komisyon, 1995:43).

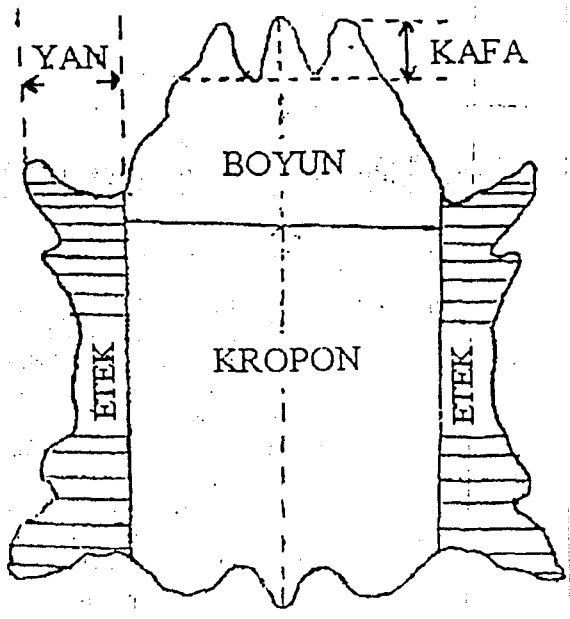

Şekil 1: Derinin Yüzey Bölümleri

4.2. Derinin Özellikleri

Mamul deri üzerinde hayvanın tabiatına bağlı kusurlarda ortaya çıkabilmektedir. Bunlar; ırk, cinsiyet, yaş gibi hayvan genotipi ile ilgili kusurlardır. Ayrıca; iklim, bakım ve beslenme nedeniyle ortaya çıkan bu kusurlarda bu gruba girmektedir (Yakalı, 1981:8-9).

4.3. Ham Deri Kusur ve Hataları

Birçok deri kusur ve hatası, deri kalitesini olumsuz yönde etkiler. İyi kalitede bir deri için, birinci şart, pürüzsüz, yani hatasız olmasıdır. Bundan dolay, deriyi tabaklayan kişi, ham derinin alımı sırasında, iyi bir deri kalitesi elde edebilmek için, derideki hataları iyi tanımalı ve dikkatli olmalıdır. Ham derilerde, çok farklı nedenlerden dolayı çeşitli hatalar ortaya çıkabilmektedir. Genellikle bu hatalar, hayvanın yaşamı, derinin yüzümü veya konservasyon işlemi sırasında meydana gelir (Komisyon, 1995:38-39).

A. MOTİF VE SEMBOL

1. Motifin Tanımı -Tarihçesi

'Motif' Fransızca kökenli bir sözcüktür. Yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan, kendi başlarına birer birlik olan ögelerden her birine 'motif' denir.

Motif, ilkçağdan günümüze kadar, insanın yaşadığı her yerde görülmüştür. İlk insanın vahşi hayvanın yırtıcılığından kurtulmak ve soğuktan korunmak için ilk önce kaya koğuklarına ve mağaralara sığınmış olduğunu görüyoruz.

İnsanoğlu yaşamış olduğu her yerde kendine ait izler bırakmıştır. Mağara duvarlarında bulunan resimler, bu resimlere konu olan kaynaklar, kullanmış oldukları teknikler, onların kültürleriyle ilgili bizlere önemli ipuçları verir. Bu mağaralara örnek olarak, İspanya'daki Altamira, Fransa'daki Dordogne ve Anadolu'da Antalya'daki Karain mağaraları gösterilebilir.

İnsan motifleri bazen herhangi bir zemini göze hoş gelecek şekilde süslemek, bazen de duyularıyla anlatamayacağı şeyleri aktarmak için kullanmıştır.

2. Sembolün Tanımı-Tarihçesi

Sembol; duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret, 'simge' anlamına gelmektedir. Fransızca kökenli bir sözcüktür.

Arkeolojik araştırmaların konusunu, eski insanlardan kalan somut nesneler oluşturmaktadır.

Bu nesneler ister; bez, deri, tüy, kabuk ister; küçük heykeller, boncuklar olsun o dönemde yaşayan insanların toplumsal kurallarını yansıtır (Lewin, 1998:178).

Basit bir sembolik işaret bile son derece geniş bir içeriğe sahiptir. J. Lacon bu sembollerin yasallaşmış bir dil olduğunu ve onların nereden geldiklerini değil, fakat ne anlatmak istediklerini çözmek gerektiğini söyler.

İlkel dönemlerden günümüze kadar gelen sembolik anlatımların çözümlenmesi, sadece belli bir kültürü anlamak için değil bütün insanlığı anlamak, sosyo-ekonomik aşamalarını izlemek için önemlidir.

B. MOTİF VE SEMBOLLERE KONU OLAN KAYNAKLAR

Motif ve sembollere konu olan kaynakları 5 bölümde toplayabiliriz.

1. Bitkiler
2. Hayvanlar
3. İnsanlar
4. Geometrik şekiller
5. Soyut ve optik görünümler

1. Bitkiler : Bitkiler, motiflerde en fazla kullanılan tabiî kaynaklardandır. Bitkilerin renk ve çizgi zenginliği bu alandaki motiflere zenginlik katmıştır. Bitki motifleri, gerek doğadan kopya, gerek çeşitli çiçek, dal ve yaprakların stilize edilmesiyle de çeşitlilik gösterirler. Türkler'in İslamiyet'i kabulü, süsleme sanatlarını da etkilemiş, İslamiyet'in etkisiyle süsleme sanatlarında, bitki motiflerinin kullanımı artmıştır (Bitkisel motif ve sembollerle işlenmiş deri aksesuar fotoğrafları; Bkz. 1-2-3-4).

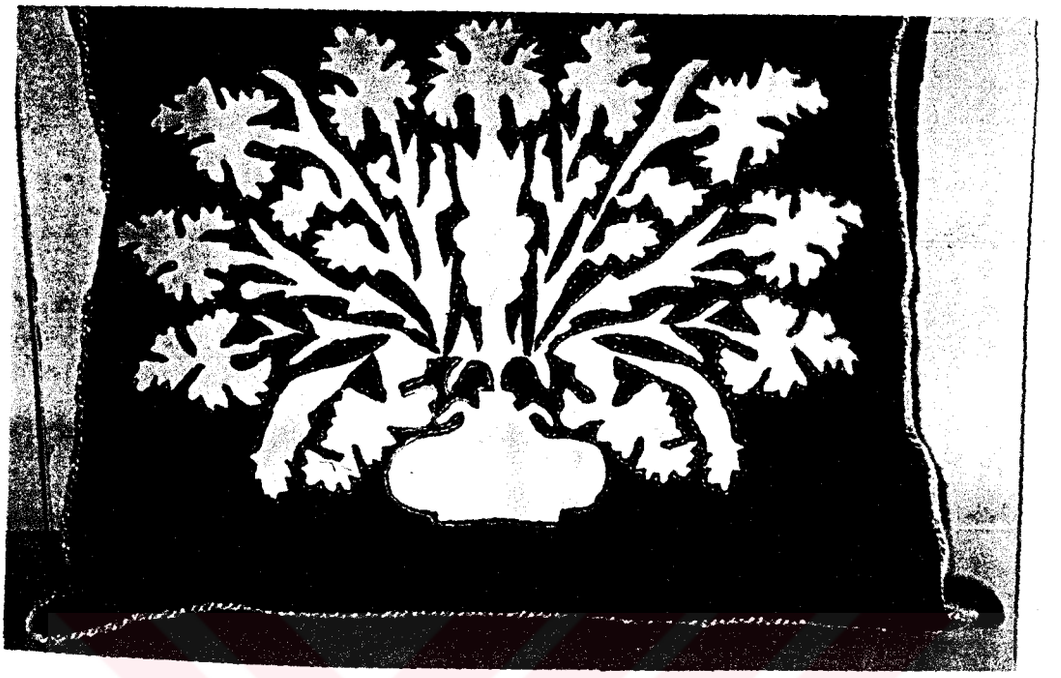

Fotoğraf 1: Bitkisel motifle işlenmiş yastık

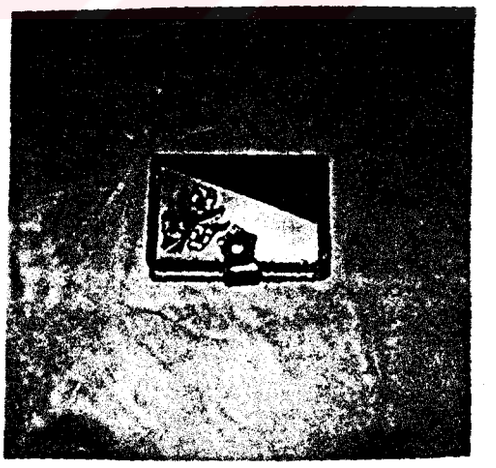

Fotoğraf 2: Bitkisel motifle işlenmiş cüzdan

Fotoğraf 3: Bitkisel motifle işlenmiş peçetelik

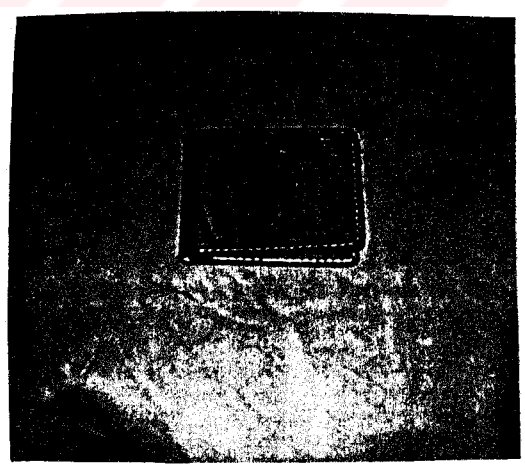

Fotoğraf 4: Bitkisel motifle işlenmiş cüzdan

2. Hayvanlar : Hayvan figürleri de motiflerimiz arasında önemli bir yere sahiptir. Hayvan figürlerini Türkler'de daha çok İslamiyet öncesinde görmekteyiz. Toplumsal kültürün neredeyse sözsüz dili haline gelen motifler, kullanıldığı toplumun inanışlarını, geleneklerini, göreneklerini bizlere taşımaktadırlar. (Hayvan motif ve sembolleriyle süslenmiş deri aksesuar fotoğrafları; Bkz. 5-6-7-8-9).

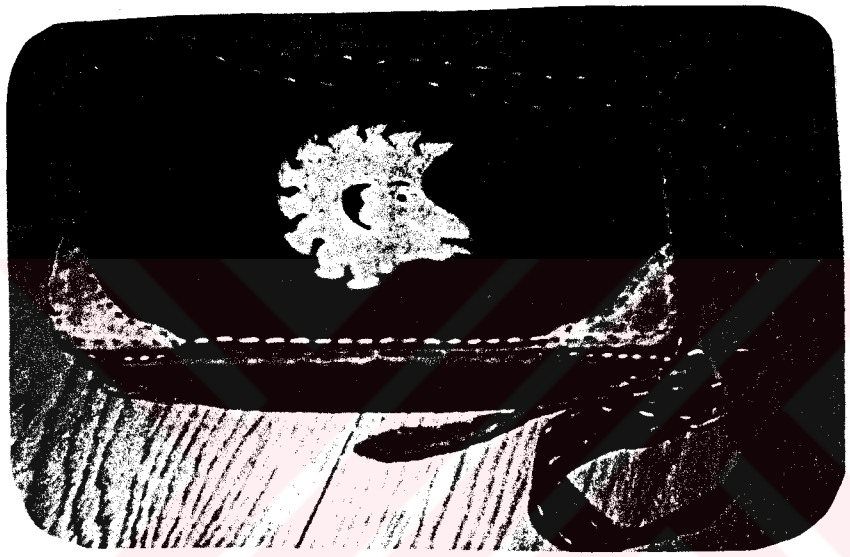

Fotoğraf 5: Hayvan motifi ile işlenmiş çanta

Fotoğraf 6: Hayvan motifi ile işlenmiş çanta

Fotoğraf 7: Hayvan motifi ile işlenmiş tablo

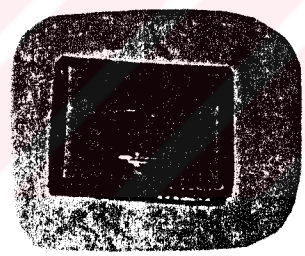

Fotoğraf 8: Hayvan motifi ile işlenmiş cüzdan

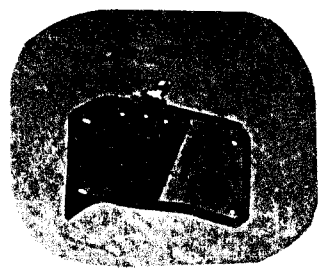

Fotoğraf 9: Hayvan motifi ile işlenmiş anahtarlık

3. İnsanlar : İnsanın, çevresindeki canlı ve nesnelerle etkileşimi sonucu ürettiği motifleri ve çeşitliliklerini düşünecek olursak ; bunların arasında kendisini de resmetmiş olduğunu görürüz. (İnsan motif ve sembolleriyle süslenmiş deri aksesuar fotoğrafları; Bkz. 10-11).

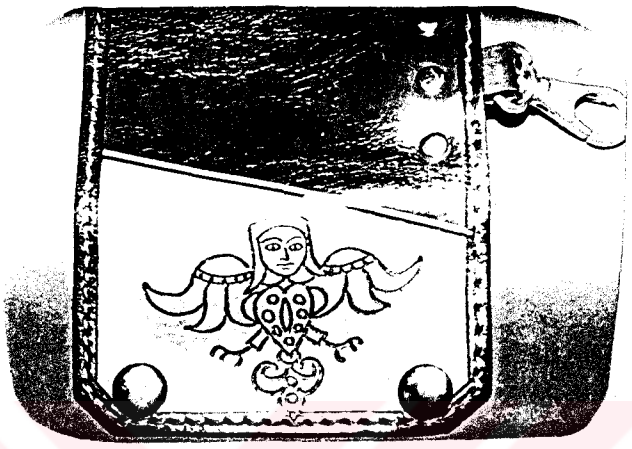

Fotoğraf 10: İnsan motifi işlenmiş anahtarlık

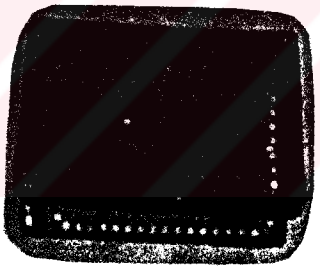

Fotoğraf 11: İnsan motifi işlenmiş cüzdan

4. Geometrik Şekiller : Türk ve İslam sanatında olduğu gibi birçok ulusun bezeme sanatında önemli yere sahiptir, geometrik motifler. Bu motifler; üçgen, kare, daire, dikdörtgen, yıldız gibi birçok formun birleşmesiyle oluşturulmaktadır. Bazı bezemelerde geometrik motifleri diğer motiflerle birlikte yüzeye ölçülü bir şekilde dağılmış olarak görmekteyiz.(Geometrik motif ve sembollerle işlenmiş deri aksesuar fotoğrafları; Bkz. 12-13-14-15).

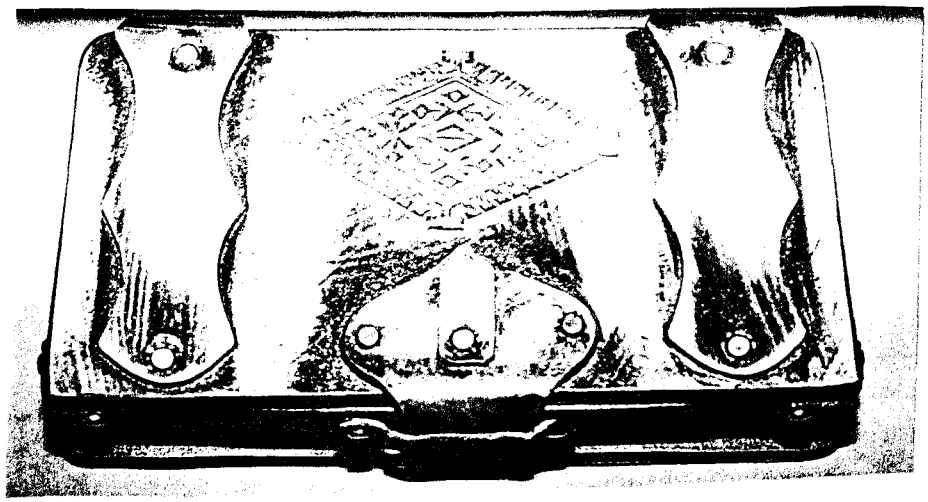

Fotoğraf 12: Geometrik motifle süslenmiş sandık

Fotoğraf 13: Geometrik motifle süslenmiş saat

Fotoğraf 14: Geometrik motifle süslenmiş saat

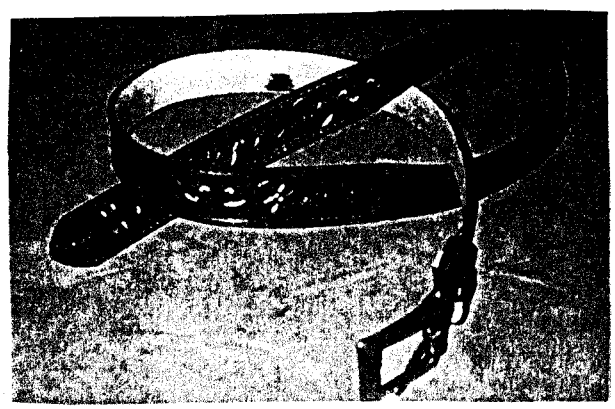

Fotoğraf 15: Geometrik motifle süslenmiş kemer

5. Soyut ve Optik Görünümler : Düz, kırık, kıvrık çizgi ve noktalarla oluşturulan yeni biçimlerin herhangi bir şeye benzetme kaygısı olmaksızın göze hoş gelecek biçimde düzenlendiğini görmekteyiz (Seçkinöz ve başk., 2002:2).

Bu tarz düzenlemeler, teknolojinin sanatsal çalışmalara etkisinin hızla arttığı dönemlere rastlamaktadır:

C. MOTİF-SEMBOL VE ÖYKÜSEL TEMELLERİ

Kartal Motifi : Tarihi süreci izlediğimizde hemen bütün kuşların kutsallık kazanmış olduğunu görüyoruz. Bu düşüncenin sonucu olarak da örneğin, Orta Asya Türkleri'nde kartal, koruyucu ruh olarak kabul edilmiştir. Özellikle savaşların koruyucu ruhu sayıldığından silahlarda motif olarak çok kullanılmıştır. Yakutlar'ın inancına göre; "Oga Imıta" denilen kuş şeklinde bir ruh vardır, çocukların başında öterek neslin bereketli olacağını haber verir. Çift başlı kartal aynı zamanda erdemlilik, bilgelik sembolüdür (Öney, 1972:165-166-171). Göktürk ve Uygur Devirleri'nde kartal ve diğer yırtıcı kuşlar, hükümdar ya da beylerin sembolü, koruyucu ruhun ve adaletin simgesi olarak kullanılmıştır. Kartal mücadele sahnelerinde zafer kazanan hayvan olarak yer alır, gök

Motif 1: Kuş-Kartal Motifi

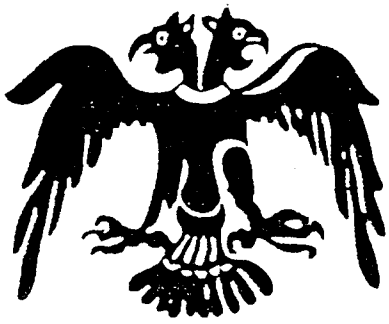

Motif 2: Kuş-Kartal Motifi

unsuruna dahil olup, olumsuz kavramlara karşı iyi olan unsurları temsil eder (Çoruhlu, 2000:133-4). Çift başlı kartal, gökleri koruyan tanrının büyük ve güçlü bekçisi olarak Türkler'in kullandığı motifler arasındadır (Öğel, 1971:100-110).

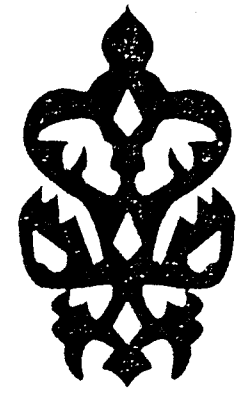

Motif 3: Kuş-Kartal Motifi

Kartal motifini Anadolu uygarlıkları içinde en fazla kullanan Göktürk, Hitit ve Anadolu Selçukluları'dır. Selçuklu Kartalı, 1435'te İmparator Sicimunt tarafından Alman Milli bayrağına arma olarak alınmıştır. Türkler kendilerine arkadaşlık eden av kartallarına çok önem vermişlerdir (Erbek, 2002:192-197).

Motif 4: Kuş-Kartal Motifi

Hayat Ağacı Motifi : Hayat ağacı sürekli gelişen, cennete yükselen hayatın dikey sembolizmini oluşturur. Geniş anlamda, sürekli değişim ve gelişim içinde yaşayan evreni sembolize eder. Evrenin üç elementini; toprağın derinine inen kökleriyle yeraltını, alt dalları ve gövdesiyle yeryüzünü, ışığa yükselen üst dallarıyla cenneti anlatır.

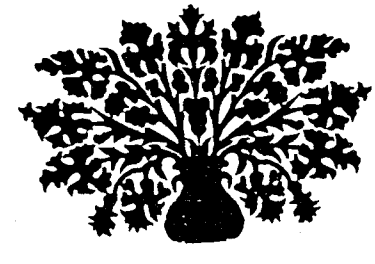

Motif 5: Hayat Ağacı Motifi

Anadolu motiflerinde hayat ağacı "can ağacı" olarak da nitelendirilir; ölümsüzlüğün sembolüdür.

Ölümsüzlüğün sembolü olan hayat ağacı motifi, Anadolu'da mezar taşlarında oldukça yaygın olarak kullanılır. Hayat ağacı motifi Anadolu'da üretilen tüm el sanatında kullanılmıştır. Ağaçlar, belirli bir bölgede köklenip yerleşmeleri ve göçememelerinden dolayı, yerleşikliği ve kök salmayı da sembolize ederler (Erbek, 2002:166-168).

Motif 6: Hayat Ağacı Motifi

Orta Asya, Şaman kaynaklarında Hayat Ağacı motifi, dünyanın merkezi olarak kabul edilir ve aynı zamanda şamanın yer altı ve gökyüzü seyahatinde merdiven görevi üstlenir (Öney, 1968:34).

Sürekli doğurganlığı simgeleyen Hayat Ağacı motifi, çok eski bir geleneğe göre, kısır kadınların altlarına giderek onlardan dilekte bulundukları ve çocuk istediklerini göstermektedir (Ateş, 2002:140-141).

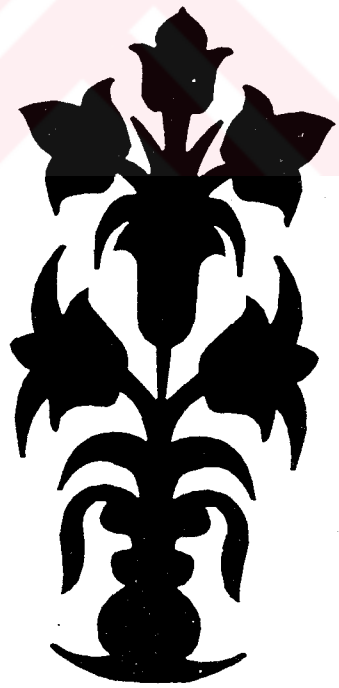

Motif 7: Hayat Ağacı Motifi

Küpe Motifi : Küpe çağlar boyu kadının vazgeçilmez takısı olmuş, bazı yörelerde burun ve dudağa bile takılmıştır. Ergenlik çağındaki genç kızın, annesi ile iletişimini sağlayan, onun evlilik isteğini sembolize eden bir anlatım malzemesi olmuştur.

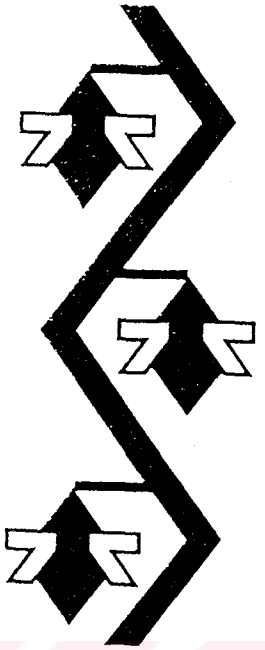

Motif 8: Küpe Motifi

Anadolu kültüründe, erkekler de küpe takmışlardır. 14. yy' da yüksek tabakadan tüccarlar, (Ahiler) şeyh ve müritler; mesleklerinin zirvesinde olduklarının bir göstergesi olarak sağ kulaklarına küpe takmışlardır.

Motif 9: Küpe Motifi

Küpe Latin Etimolojisi'nde "küçük ağız" anlamına gelmektedir. Cinsel sembolizmde, kadın cinsel organın simgelendiği saptanmıştır.

Türk kadın ve erkeğinin mücevherleri arasında önemli bir yeri vardır.

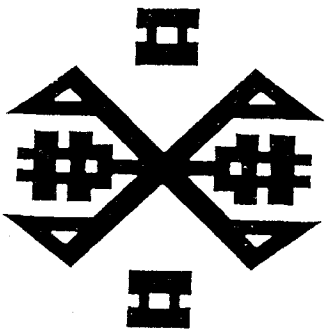

Motif 10: Küpe Motifi

Anadolu'da küpe motifi, hemen her yörenin el sanatlarında kendini göstermektedir (Erbek, 2002:70).

Geçmişten günümüze kadar gelen bu motifler sayısız sembolik anlatımlarla geleceğe de ışık tutar ve kültürümüzü nesilden nesile aktarır.

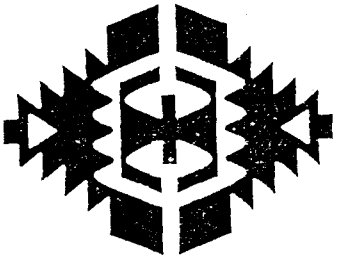

Motif 11: Küpe Motifi

Koç Boynuzu Motifi : Bereket, kahramanlık, güç ve erkeklik sembolü olan koç boynuzu motifi, insanlık tarihinde her zaman güç, kuvvet timsali olan erkekle özdeşleştirilmiştir. Anadolu el sanatlarında koç boynuzu motifinin kullanılmaya başlaması üretilen ilk sanatlara kadar gitmektedir. Anadolu kültür tarihinin anlatımı motifler aracılığıyla sessiz ve alçak gönüllü bir şekilde yapılmaktadır. Urallar'daki buzullarda bulunan kurganda at koşumlarının üzerinde, gem takımın tahta ve deriden yapılan süsleri arasında koç başı motifi bulunmaktadır (Erbek, 2002:30). Anadolu'da "boynuz", "koç boynuzu" adıyla bilinen motif, Kazaklar'da "Tekemet", Kırgızlar'da "Koçgorog" adıyla bilinmektedir (Çay, 1990:30).

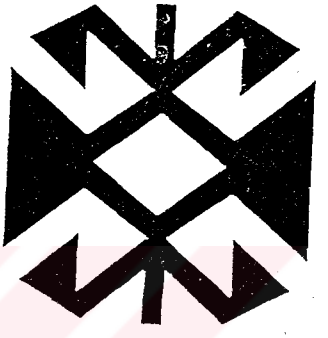

Motif 12: Koç Boynuzu

Motifi 13: Koç Boynuzu Motifi

Koç ya da dağ keçisi şeklinde haneden arması olarak da kullanılmıştır. Koç, güç, hakimiyet, kuvvet ve yiğitliğin simgesi olarak görülmüştür.

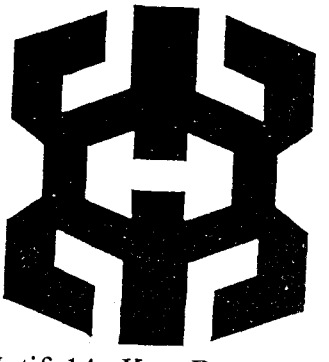

Motif 14: Koç Boynuzu Motifi

Dünyanın çatısı olarak bilinen Tibet'te, tarihin geçmişine ait en eski mitolojiler ve gelenekler burada hâlâ canlılığını korumaktadır. Tibet kızları ergenlik çağına ulaştıklarında başlarına ağaçtan yapılma boynuzlar takarak doğurganlığa hazır olduklarını gösterirler (Ateş, 2002:123).

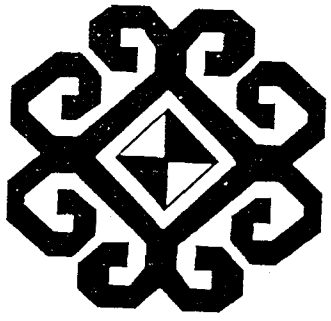

Motif 15: Koç Boynuzu Motifi

Geyik Motifi : Geyik hemen her yerde kadınla ilişkilendirilmiştir. Hatta günümüz Kızılderililer'in Sioux – Ponka'lar da geyiği kadın olarak algılarlar.

Motif 16: Geyik Motifi

Aynı şekilde günümüzde de Orta Asya'nın değişik bölgelerinde kutsal geyik heykelleri vardır. Hatta köylü kadınların hâlâ geyik heykellerinin boynuzlarına dilek bezleri bağladıkları ve çocuk diledikleri görülmektedir (Ateş, 2002:125).

Motif 17: Geyik Motifi

Türk Mitolojisi'nin kökeni mezolitik devre kadar iner. Geyik en eski simgelerden biridir. Gök ve yer unsurlarına bağlı olarak diğer birçok hayvanla ortak özellikler gösterir. Türk Mitolojisi'nde, peşinde koşan avcıyı yeraltına (ölüme) götüren geyikleri

anlatan efsaneler vardır. Anadolu'daki alageyik efsanesi ya da geyik destanı da bu konuyla bağlantılıdır. Geyiğin deniz tanrıçası sayıldığı bir Göktürk efsanesi de vardır. Ayrıca geyik boynuzu nazara karşı kullanılmıştır. Geyiğin Yörükler arasında bolluğun ve bereketin simgesi olduğu görülmektedir (Çoruhlu, 1998:142).

Motif 18: Geyik Motifi

Su Yolu (Aşık Yolu) Motifi : İçe ve dışa doğru köşeler yaparak kırılan çizgilerin oluşturduğu kenar suyu. Bu tür kenar bezemesine "sarhoş yolu" ya da "sapak" da denir. Aşık Yolu'na sanat tarihinin hatırlanabilen en uzak kaynaklarında rastlanılmaktadır (Kılıçkan, Tarih:67).

Su, yeniden doğuşun bedensel ve ruhsal yenileşmenin, yaşamın akışkanlığının ve sürekliliğinin, bereket, soyluluk, bilgelik, saflık ve erdemin sembolüdür. Anadolu'da su ateşin zıddıdır. O hem yaşamın hem de ölümün kaynağıdır. Meander motifi, adını Ege Denizi'ne dökülen Menderes (Meandras = Meander) nehrinden almıştır. Anadolu el sanatlarındaki meander (su yolu) motifinin formu, tıpkı Menderes Nehri'nin geri dönüşlerine, sonra tekrar

Motif 19: 20: Su Yolu (Aşık Yolu) Motifi

yoluna dönmelerine benzer (Erbek, 2002:106).

Motif 21: Su Yolu (Aşık Yolu) Motifi

Ejder Motifi : Genelde aslan pençeli, kuyruğu yılanı anımsatan kanatlı bir hayvan olarak stilize edilmiş olan ejder birçok kültür tarafından benimsenmiş bir semboldür. Büyük bir yılan olduğuna inanılan ejder, hazinelerin ve gizli şeylerin bekçisidir. Dünyanın, sularını fışkırtarak yaradılışının kutsal sembolüdür. Bereketli dölleyici, yağmurların yaratıcısı, altın koşumlu cennetin koruyucusudur. Uzakdoğu'daki yüce imparatorlukların simgesidir.

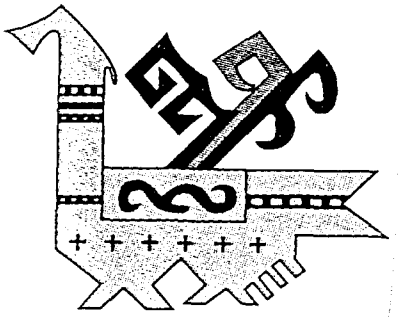

Motif 22: Ejder Motifi

Motif 23: Ejder Motifi

Ejder motifi; Doğu Türkistan, Orta Asya, Sümer, Hitit, Frig, Urartu, Melen, Roma, Bizans, Fars, İslam, Selçuklu, Osmanlı kültüründe; ölümsüzlük, bekçilik, koruyuculuk ve nadiren de şifa sembolü olarak kullanılmıştır. Ejder, hava ve suların hakimidir. Ejder ile Zümrüt-ü Anka'nın kavgası ise bereketli ilkbahar yağmurlarını getirir. Uzakdoğu kökenli beyaz ejder, ölümün soğuk renginin, kırmızı ejder ise, öfke ve şiddetin sembolüdür (Erbek, 2002:146).

Motif 24: Ejder Motifi

Türkler'de özellikle erken dönemlerde; bereket, refah, güç ve kuvvet simgesi olarak kabul edilmiş bu efsanevi yaratık, Ön Asya kültürüyle ilişkiye geçildiğinde, bu anlamları zayıflamış ve daha çok kötülüğün simgesi olmuştur.

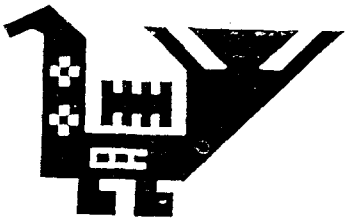

Motif 25: Ejder Motifi

Çin Mitolojisi'nde,imparatorluğun simgesi olan bazen de hayat iksiri efsaneleriyle ilişkilendirilen ejder bu yönüyle de Türkler'i etkilemiş, Türk Mitolojisi'nde su; bolluk ve yeniden doğum simgesi sayılmıştır.

Motif 26: Ejder Motifi

Türk Kozmolojisi'nde, yer ejderi ve gök ejderinden söz edilir. Yer altında ya da derin sularda bulunan yer ejderi, bahar dönemlerinde yerin altından çıkıyor, pullar ve boynuzları oluşarak gökyüzüne yükseliyor, bulutların arasına karışıyordu. Böylece yağmur yağmasını sağlayarak bereket ve refahın oluşmasına katkıda bulunuyordu. Ejder aynı zamanda insanı yolundan saptıran tuzakları da ifade eder (Çoruhlu, 2000:133-134).

Motif 27: Ejder Motifi

Osmanlı işlemelerinde, padişah kaftanlarında ve yorganlarında ejderimsi

bulut motiflere sıklıkla rastlanmaktadır. Osmanlı dönemi sanat eserlerinde ve el sanatlarında hem Avrupa'daki sanatsal akımlardan hem de Uzak Asya, Çin ve Ural kültürlerinden izler vardır. Osmanlı, Asya-Avrupa kültürlerini ustalıkla birleştirmiştir. Günümüzde Türk ve Batılı tasarımcılar tekstil-moda, mimarlık, el sanatları gibi alanlarda Osmanlı sanatından yararlanmaktadırlar (Erbek, 2002:148).

Motif 28: Ejder Motifi

Yılan Motifi : Doğa bilimciler, insan ile yılanın evrimsel sürecinin benzerlik taşıdığı, hem birbirlerine zıt hem de birbirlerini tamamlayıcı oldukları kanısındadır. Yılan doğa oluşumunun başındaki, bilinen en eski tanrıdır; hayatın, doğa güçlerine sahip efendisidir. O, hayatı yaratmış ve devam ettirmiştir. İnsanın ruhunu temsil eder, libidonun temsilidir.

Motif 29: Yılan Motifi

Motif 30: Yılan Motifi

Menderes, Ren, Volga, Sen gibi ünlü nehirler yılana benzetilmiş ve yılan "nehir tanrısı" olarak nitelendirilmiştir. Mitolojide yılan ve ejder aynıdır. Bereketli yağmurlar ve bulut yılanla özdeştir. Yılan, çeşitli sanat eserlerinde kuvveti, ölümsüzlüğü ve dünyanın

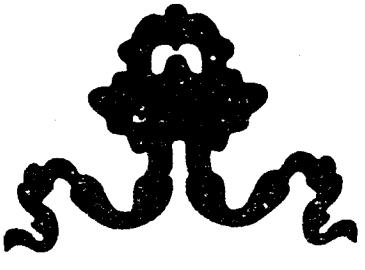

Motif 31: Yılan Motifi

yaratılışını sembolize eden önemli bir motif olarak görülür.

Motif 32: Yılan Motifi

Yılan, Anadolu'da ilk çağlardan bu yana kutsal bir varlık sayılır. Ona karşı korku ile karışık bir saygı gösterilir. "Angora yılanı" uğurlu sayılırken, sarı yılan, kara yılan, boz yılan ve alacalı yılandan korkulur. Bugün hekimliğin sembolü sayılan çift başlı yılan zehir ve panzehirin birliğini tanımlar (Erbek, 2002:142),

Motif 33: Yılan Motifi

Yılan, Türkler'de daha çok duruş ve niteliği simgelerken, eski Mısır ve Hint mitolojilerinde kutsal ve ilahi niteliklere sahiptir (Çoruhlu, 2000:157).

Motif 34: Yılan Motifi

Asya'da hâlâ yılanın, doğumları kutsadığına inanılır. Bu nedenle de doğum anında yapılan ayinlerde Şamanlar'ın yardımcı hayvanı olur (Ateş, 2002:151).

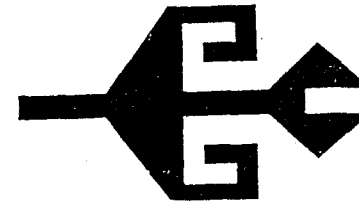

Motif 35: Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi

Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi : Hayvan motiflerinin çeşitli şekillerde kullanılmıştır. Hayvan motifleri yaşanılan mekanlarda, tuğ ve sancak sopalarının uçlarında ve atların

alınlarında, onları kötülüklerden korumak amacıyla yapılmıştır (Diyarbekirli, 1972:119).

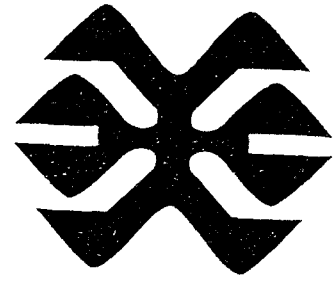

Motif 36: Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi

Anadolu el sanatlarında; kurt izi, kurt ağzı, canavar ayağı motifleri,insanı olumsuzluklardan koruma amaçlı kullanılan motiflerdir. İyimserliğin ve korunmanın simgesi olan kurt, karanlıkta görebilme yeteneğine sahip olduğu için de, ışığı ve güneşi sembolize etmektedir. Bilindiği gibi ilk insanlar doğadaki vahşi hayvanlarla, şimşek, fırtına, gök gürültüsü, deprem, sel gibi doğaüstü olaylarla baş edememekteydi. Ve bunlardan korunmak için inançlarından başka birşeyleri yoktu. Nasıl modern psikolojide, korkulan şeyden kaçmak değil üzerine gitmek bir tedavi ise, ilk insan da sezgileriyle bu yöntemi uygulamış, korkusunu yenmek için kurt, akrep, yılan gibi hayvanlardan birer parçayı üzerinde taşıma yoluna gitmiştir. Örneğin kurt dişi, yılan kemiği, akrep kuyruğu ve yılan derisinin kişiyi bu hayvanlardan koruduğuna inanılmıştır (Erbek, 2002:158).

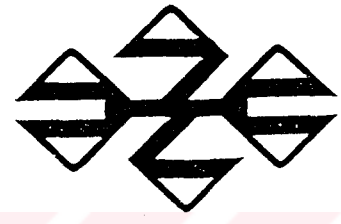

Motif 37: Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi

Motif 38: Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi

Motif 39: Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi

Kurtla ilgili olarak zamanla gelişen "hayvan ata" kavramı devlet,

hükümdarlık vb. unsurların simgesi de olmuş; gök ve yer unsurlarıyla ilgili çeşitli anlamlar kazanmıştır. Kurdun, Türk Kozmolojisi'nde gök unsurları simgesi olduğu anlaşılmaktadır (Çoruhlu, 2000:134).

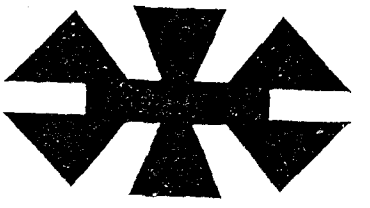

Motif 40: Kurt Ağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifi

İnsan Motifi : İnsan şekillerini, bezemelerinde daha çok Mısır ve Mezopotamya'da yerleşen kavimler kullanılmışlardır (Kılıçkan, 2001:24).

Motif 41: İnsan Motifi

İnsan, çalışmanın ve yaratıcı aklın sembolüdür, ticareti yönetir. İnsan motifi düşünen ve üreten bu güçlü varlığın betimlenmesidir. İnsan motifi, Ural-Altay kültüründe, insan ruhunun ölümsüzlüğü ve bununla ilgili söylencelerde kullanılmıştır. Deri işçiliği, halı, kilim, keçe, duvar resmi, ahşap ve ayna gibi daha birçok el sanatına resmedilerek onlara bir anlam kazandırmıştır. Anadolu'daki ölüm-doğum döngülü törenlerin, ruhun beden değiştirmesi gibi inançların şaman kültürünün bir devamı olduğu bilinmektedir. Anadolu el sanatlarında rastladığımız insan figürleri daha çok erkek ve kız çocuk olarak betimlenmiştir. İnsanı hayvandan ayıran en önemli

Motif 42: İnsan Motifi

Motif 43: İnsan Motifi

özellik düşünme ve elini kullanabilme yetisidir. Bu anlamda insan motifi İ.Ö. 600.000 yıl önce mağara duvarlarından başlayarak günümüze kadar her fırsatta çizilmiş, dokunmuş ve resmedilmiştir (Erbek, 2002:60).

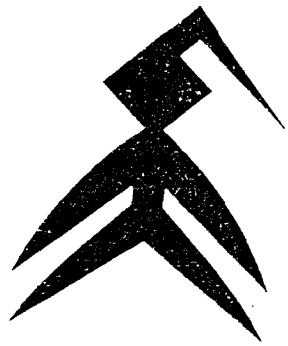

Motif 44: İnsan Motifi

Elibelinde Motifi : Ayakta, eller bele doğru kıvrılmış kadın betimlemeleri, erginlenme törenlerinde, ritüellerde ve diğer törenlerde, doğurgan organ rahim-elibelinde dediğimiz sembolik motifle temsil edilmiştir (Ateş, 2002:95).

Motif 45: Elibelinde Motifi

Elibelinde motifi, dişiliğin simgesidir. Sadece analık ve doğurganlık değil, aynı zamanda uğur, bereket, kısmet, mutluluk ve neşeyi de simgeler.

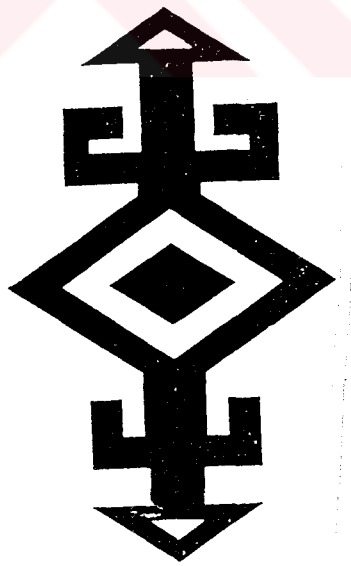

Motif 46: Elibelinde Motifi

İlk insanlar anatanrıçaya tapıyorlardı. Erkeğin üremedeki biyolojik rolü bilinmediğinden, sadece dişilerin üremedeki rolünü görüyorlardı. Bu nedenle kutsal mekanlarda bulunan o dönemlere ait heykellerin tümü bereket tanrıçası olan küçük kadın heykelcikleridir. Erkek tanrıların gelişi, anatanrçılardan sonradır.

Görüldüğü gibi insan, çağlar boyu korktuğu, bilmediği, gücünün yetmediği, birçok şeyi kutsal saymıştır.

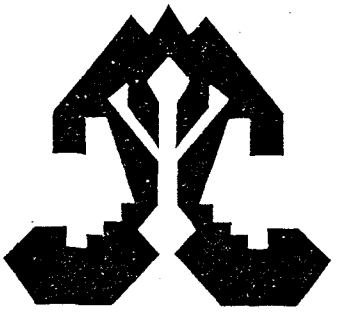

Motif 47: Elibelinde Motifi

Anadolu efsaneleri, anatanrıçaya eş olarak, topraktan çıkan suların sadık oğlu Dumuzi'yi yakıştırmışlardır Anatanrıça ve eşi de, çift olarak çok çeşitli adlarla anılmışlardır. Bunlardan bazıları, Mısır'da : İsis – Osiris, Akat'ta: İştar – Temmuz, Frig'de : Kibele – Attis, Helen'de Afrodit – Adonis. Tanrı – Anatanrıça çiftleşmesi ile birlikte başlayan döngü, doğanın uyanışı, meyve sebzelerin büyümesi ve hayvanların üremesi ile devam eder. Sonbaharda tanrının çeşitli nedenlerle yok olmasıyla birlikte doğanın güçten düşmesi ve anatanrıçanın tanrıyı ölümden kurtarması ile döngü tamamlanır. Her kültürde çeşitli efsanelerle anılan; şiirlere, kitaplara, filmlere konu olan anatanrıça kültü, Türk el sanatlarında öncelikle "elibelinde" motifi ile simgelenmektedir (Erbek, 2002:12-16).

Motif 48: Elibelinde Motifi

Motif 49: Elibelinde Motifi

Yıldız Motifi : Ay ve güneş gibi yıldızlar da halk inanışlarında geniş yer tutar. Bu inanışların kökeni, gök varlıklarının birer tanrı ya da tanrıça

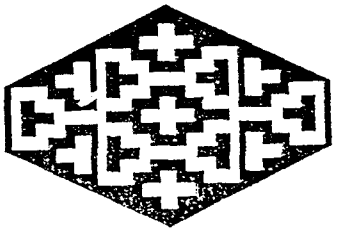

Motif 50: Yıldız Motifi

olarak kutsandığı dönemlere dayanmaktadır. Anadolu halklarının inançları, yıldızlarla insanlar arasında bir yazgı bağlantısı kurmaktadır. Bu bağlantı, İslam öncesi ve sonrası Anadolu dinlerinde ve bütün komşu ulusların inançlarında vardır.

Yıldızların insan yaşamındaki etkilerinin iki boyutu olduğuna inanılır. Birincisine göre, insanların alın yazıları yıldızların hareketlerine bağlıdır. İkincisine göre ise, yıldız falına bakarak geleceği görmek mümkündür. Yıldızlarla ilgili, Anadolu halk söylencesinde hâlâ arlığını sürdüren birçok inanç ve söylem vardır. Örneğin gökte yıldız kaydığında bir insanın öldüğüne inanılır, ya da kimin yıldızı parlarsa o kişi yükselir. Her insanın bir yıldızı olduğu, yıldızı uyuşan insanların daha uyumlu bir ilişki yaşayabilecekleri görüşü yaygındır.

Yıldız motifi iç içe geçmiş iki üçgenden oluşmaktadır.

Anadolu bilindiği gibi, çağlar boyuca, kimi kaybolan, kimi de günümüze dek varlığını sürdürmeyi başaran birçok uygarlığa beşik olmuştur. Bu uygarlıkların beraberinde getirdiği

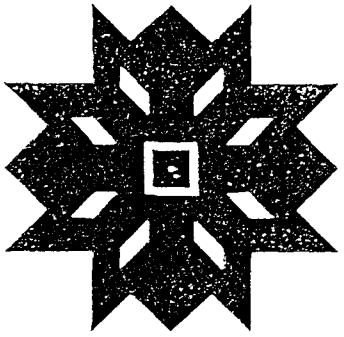

Motif 51: Yıldız Motifi

Motif 52: Yıldız Motifi

Motif 53: Yıldız Motifi

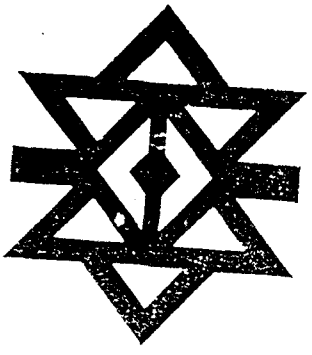

Motif 54: Yıldız Motifi

kültür çeşitliliği sonucunda kültürel bir sentez ortaya çıkmıştır. Bu zengin çeşitlilik, kendini üreten el sanatlarında belirgin bir şekilde göstermektedir. Yıldız motifi de, Anadolu tarihinde bilinen en eski motiflerden biridir (Erbek, 2002:86).

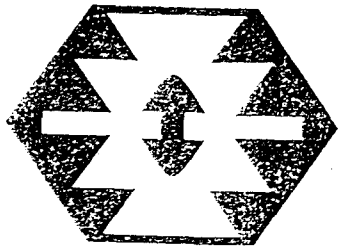

Motif 55: Yıldız Motifi

Anadolu Selçuklu Sanatı'nda bolca örneğini gördüğümüz geometrik motiflerin içerisinde sekiz köşeli yıldız motifinin iki şekilde sıkça kullanıldığını görmekteyiz. Bunlardan birincisi, bayrağımızdaki gibi sivridir. Diğeri ise, iki karenin çapraz olarak üst üste konulmasından meydana gelmiştir (Görgünay-Kızıoğlu, 2001:136).

Motif 56: Yıldız Motifi

Arslan Motifi: Türk sanatında aslan figürleri daha çok Budizm ile görülmekle beraber, Altaylar'da pazırık kurganlarında çıkarılan eserler üzerinde aslan-grifon tasvirlerine rastlanması bu hayvanın Türkler'de daha erken devirlerden itibaren tanındığını gösterir. Hayvan mücadele sahnelerinde, aslan, gök unsuruna uygun olarak zafer kazanan konumundadır ve iyi-kötü, aydınlık-karanlık gibi kavram çiftlerinde olumlu olan tarafa karşılık gelmektedir. Aslan, savaş, zafer, iyinin kötüyü yenmesi, kuvvet ve kudret simgesi olmuştur. Bu

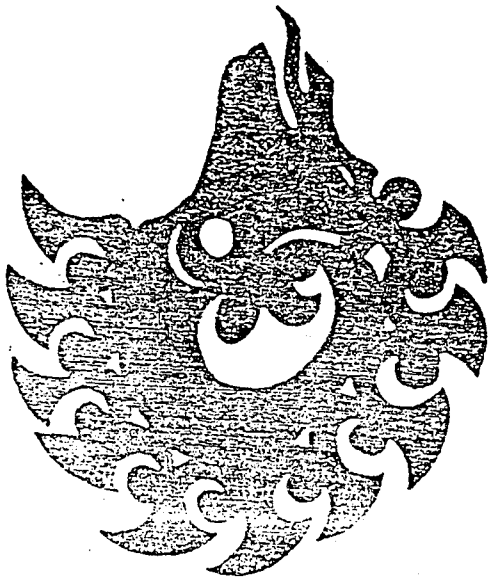

Motif 57: Arslan Motifi

arada Türk sanatında kanatlı aslanın da önemli bir yer tutması göğe ait unsur olarak dikkati çekmektedir (Çoruhlu, 2000:136).

Motif 58: Arslan Motifi

Büyük Selçuklu ve İlhanlı devri el sanatlarında tahtı koruyan aslan figürleri yaygındır. Orta Asya Şaman inançlarında büyük yeri olan hayat ağacı , bekçi ruhlarla (arslan) korunur. Yine bu inançlara göre arslan ve kaplan, Şamana gökyüzü ve yeraltı seyahatinde yardımcı olan ruhtur (Öney, 1988:38-39).

Bereket Motifleri : Uğur ve bereketi simgeleyen birçok motifimiz vardır ki bunlar da Anadolu el sanatlarında oldukça zengin bir çeşitlilik gösterirler. Uğur ve bereket sembollerinin kullanım amacı, sonsuz bir mutluluk dileğini ifade eder.

Motif 59: Bereket Motifi

Mısır, Asur, Sümer ve Hitit'te ortak olarak gördüğümüz Lotus ise tanrıçalara uğur ve bereket sağlayan bir çiçektir (Erbek, 2002:46).

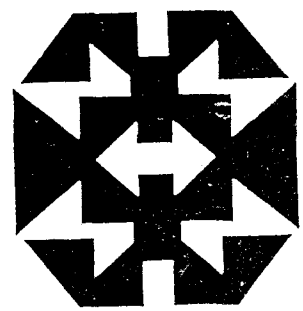

Motif 60: Bereket Motifi

Rus Arkeoloğu S.İ. Rudenko tarafından 1929 yılında Altay Dağları

bölgesindeki kazılar sonucunda açılan, pazırık kurganları arasındaki koşum takımlarında çeşitli hayvan figürlerinin yanında, gem takımının yanak kayışlarındaki tokalar üzerinde ak nilüfer (lotus) çiçeği tesbit edilmiştir (İnam, 1952:507-508). Bereket motifleri içerisine alabileceğimiz bir de "bereket boynuzu" vardır. İçerisinden çiçek ve meyvelerin taştığı, bolluk, bereket ve barışı temsil eden, hafifçe kıvrık boynuz motifidir. Bu motif ilkçağlardan beri kullanılmıştır. 19.yy Osmanlı Devleti armasında da bu motifi görmekteyiz. Bereket boynuzu, Barok-Ampir sanatında da motif olarak kullanılmıştır (Önder, 1998:32).

Bereket motifleri arasına alabileceğimiz; Dut, karpuz, nar, incir, üzüm, buğday, arpa başağı, haşhaş kozası gibi bitkiler ve yılan, ejder, koç, boğa, geyik, kelebek, balık ve uğur böceği gibi hayvanlar vardır.

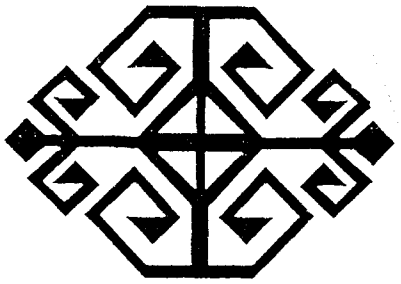

Motif 61: Bereket Motifi

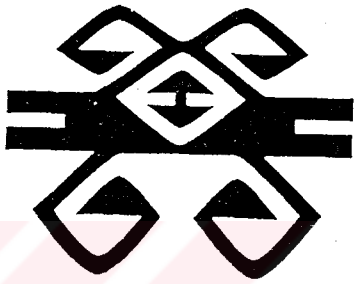

Motif 62: Bereket Motifi.

Motif 63: Bereket Motifi

D. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Motif ve sembollerin öyküsel temelleri ile ilgili araştırmaların sayısı ve tüm motifleri bir arada bulabildiğimiz kaynak oldukça azdır.

Erbek (2002), 'Anadolu Motifleri' adlı çalışmasında motifleri, doğum ve çoğalma, hayatı simgeleyen ve ölüm ile ilgili motifler olarak üç ana başlık altında incelemiştir. Ana başlıklar altında verdiği her motifin tarihsel-öyküsel temelini vermiş, o motifle ilgili Anadolu'da yapılan halı ve kilim örneklerini fotoğraflarla sunmuştur.

Erbek, het yeni gelen uygarlığın bir öncekinin kalıntılarını incelediğini, araştırdığını, hatta farklı dinlerden olmalarına rağmen aynı kutsal mekanları kullandıklarını vurgulamaktadır.

Bu kültür aktarımının Anadolu'ya özgü sanat ve el sanatlarını önemli ölçüde etkilediğini ve bir çok kültürün gelecek kuşaklara aktarılacağını belirtmiştir.

Kitapta anlatılan motiflerin ve içerdikleri anlamların bu sentezin bir parçası olduğunuve bir çok geleneği günümüze taşıdığını aktarmaktadır.

Ateş (2002) , Mitolojiler ve Semboller adlı çalışmasını, sembol ve sembolizmin temel ilkeleri, mitolojiler, semboller ve ritüeller olmak üzere üç ana başlık altında aktarmıştır.

Ateş, sembollerin mitolojilerin resme dönüşmüş şekilleri olduğunu ve mitolojilerle semboller arasında sıkı bağlar olduğunu belirtmektedir. Ateş'e göre mitolojiler ve bunları anlatmak için kullanılan sembol ve motifler, tarihin derinliklerindeüretilmiş bilgi ve düşünceleri gizleyen belgelerdir. Çalışmada ağırlıklı olarak ana tanrıça ve doğurganlık sembollerine yer verilmiştir.

Çoruhlu (2000), Türk Mitolojisinin Anahtarı adlı çalışmasını Türk mitolojisinin tarihsel yönüyle ilgili eserlerden olduğu kadar, günümüze dek eski inançları koruyabilmiş çeşitli Türk topluluklarında yapılan bilimsel çalışmalardan da yararlanmıştır.. çalışmada, Türklerin ortağı olduğu ya da sonradan dahil olduğu mitolojiler incelenmiştir. Konu daha çok Türk topluluklarını ilgilendirecek biçimde çözümlenmeye çalışılmıştır.

Çoruhlu çalışmasına şamanist mitolojiyle başlamış, şamanda kullanılan motif ve sembolleri anlamlarıyla vermiştir. Özellikle hayvan motifleri ve anlamları üzerimde durarak Türk kültürünün izlerini motifler üzerinden aktarmıştır.

Çalışmada mitolojilerde renk ve sayıların anlamları üzerinde de durulmuştur.

BÖLÜM III

A . YÖNTEM

Bu araştırmanın yöntembilimsel yapılandırılması, amaçlanan hedefle iç içedir; bu nedenle ikili bir görünüm sergilemektedir. İlki, kuramsal amacın gün ışığına çıkarılmasına dönüktür. İkincisi ise, eylemsel amacın gerçekleştirilmesine dönüktür.

Burada, Deri Aksesuarları Dersi'nde, eğitim-öğretimi yapılan, motif ve sembollerin neler olduğunu ve tarihsel-öyküsel kökenlerinde, nelerin yattığını bulmaya dönük, literatür taramasına baş vurulmuştur. Bu bağlamda 'metin çözümleme' ve 'tarihsel eleştiri' yöntemleri kullanılmıştır. Bu sayede, hem sembol ve motiflerin öyküsel temelleri hem de onların taşıdığı anlam ve değerler gösterilmiştir.

Araştırmanın eylemsel amacını gerçekleştirebilmek için, alan araştırmasına baş vurulmuştur. Alan araştırması Ankara ili Kız Meslek Liseleri'ne yöneliktir ve Deri Aksesuarları Dersi'nde kullanılan motif ve sembollerin, eğitimbilimsel işlevi ve öyküsel yöntemin dersin işlenişine olan katkıları konusunda ankette görüşleri saptanmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, Kız Meslek Liseleri Deri Aksesuarları Dersi öğretmenlerini kapsamaktadır. Etimesgut KML,2; Sincan KML, 4; A.Yahşi,4; Kalaba KML, 5; Polatlı KML, 2; 100. Yıl KML,4; Yenimahalle KML,5; Yunus Emre KML,3; Zübeyde Hanım KML,3; Üreğil KML,2; Etlik KML,2; Cebeci

KML,3; Yıldırım Bayezid KML,1; Nevzat Ayaz KML,2; Atatürk Anadolu KML,4; Ankara Kız Tek.OLg.Enstitüsü,4. Toplam 50 öğretmen oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Kız Meslek Liseleri Deri Aksesuarları Dersi'nde kullanılan motif ve sembollerin öyküsel temellerinin anlatımının derse olan katkısı öğretmenlere uygulanan anket formuyla çözülmüştür. Bu öyküleme aracı tarafımdan hazırlanmıştır. Danışmanın Prof. Dr. Mediha Güler tarafından incelenmiş, görüşleri alınmıştır. Anket 10 kişilik gruba ön deneme yapılmıştır. Gerekli düzeltmeler yapılarak ankete son şekli verildikten sonra anket 50 deri aksesuarları dersi öğretmenine uygulanmıştır.

Verilerin Toplanması

Veriler, anket uygulanan öğretmenlerle birebir görüşülerek toplanmıştır.Görüşme formu uygulaması, 22.03.2004 tarihinde başlamış 20.04.2004 tarihinde tamamlanmıştır.

Verilerin Çözümleme Yöntemi

Verilerin çözümlemesinde SPSS (Statistical Package For Social Scien ces) programı kullanılmıştır.

Anketlerin analizinde soru seçeneklerinin frekansları belirlenmiş ve bu değerlerin yüzdeleri alınmıştır. Bu verilere göre tablolar hazırlanarak yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın genel amacı ve alt amaçları doğrultusunda aranan cevaplara ilişkin toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

Toplamı verilmeyen bulguların seçenekleri birden fazla tercih edildiğinden Tablo 6, Tablo 7, Tablo 11, Tablo 12'nin toplamı verilmemiştir.

1. Deri Aksesuarları Dersi Öğretmenlerinin Kişisel Niteliklerine İlişkin Bulgular

Okullarda Deri Aksesuarları Dersi öğretmenlerinin kişisel niteliklerine ilişkin bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Deri Aksesuarları Dersi Öğretmenlerinin Kişisel Niteliklerine İlişkin Bulgular

1. Cinsiyetiniz ?	F	%
Kadın	50	100.0
2. Öğrenim Durumunuz ?		
Önlisans	3	6.0
Lisans	40	80.0
Yüksek Lisans	7	14.0
3. Görev Yaptığınız Kurum Adı ?		
Etimesgut KML	2	4.0
Sincan KML	4	8.0
A. Yahşi KML	4	8.0
Kalaba KML	5	10.0
Polatlı KML	2	4.0
100. Yıl KML	4	8.0
Ankara Kız Tek. Olg. Enst.	4	8.0
Yenimahalle KML	5	10.0
Yunus Emre KML	3	6.0
Zübeyde Hanım KML	3	6.0
Üreğil KML	2	4.0
Etlik KML	2	4.0
Cebeci KML	3	6.0
Yıldırım Beyazıt KML	1	2.0
Nevzat Ayaz KML	2	4.0
Atatürk Anadolu KML	4	8.0
4. Görev Süreniz ?		
1-5 yıl	3	6.0
5-10 yıl	3	6.0
10-15 yıl	12	24.0
15-20 yıl	13	26.0

Üstü	19	38.0

Tablo 1'den anlaşılacağı üzere Deri Aksesuarları Dersi öğretmenlerinin %100'ü kadındır. Tablo incelendiğinde öğretmenlerin %6'sının Önlisans, %80'inin Lisans, %14'ünün Yüksek Lisans mezunu oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin %4'ü Etimesgut KML, %8'i Sincan KML, %8'i A.Yahşi KML, %10'u Kalaba KML, %4'ü Polatlı KML, %8'i 100. Yıl KML, %8'i Ankara Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsü, %10'u Yenimahalle KML, %6'sı Yunus Emre KML, %6'sı Zübeyde Hanım KML, %4'ü Üreğil KML, %4'ü Etlik KML, %6'sı Cebeci KML, %2'si Yıldırım Beyazıt KML, %8'i Atatürk Anadolu Kız Meslek Liseleri'nde görev yapmaktadır. Öğretmenlerin %6'sı 1-5 yıl, %6'sı 5-10 yıl, %24'ü 10-15yıl, %26'sı 15-20 yıl, %38'i ise 20 yılın üstü süredir görev yapmaktadır.

2.Deri Aksesuarları Dersi için ayrılmış atölyelerin varlığına ilişkin bulgular,

Okullarda Deri Aksesuarları Dersi için ayrılmış atölyelerin varlığına ilişkin bulgular yüzde frekansla ortaya konmuş ve bulgular Tablo 2 'de verilmiştir.

Tablo 2. Deri Aksesuarları Dersi İçin Ayrılmış Atölyelerin Varlığına İlişkin Bulgular

1. Deri Aksesuarları Dersi İçin Ayrılmış Atölyeniz Var mı ?	f	%
Evet	9	18.0
Hayır	36	72.0
Diğer	5	10.0
Toplam	50	100.0

Tablo 2 incelendiğinde okulların %18'inde Deri Aksesuarları Dersi için ayrılmış atölyenin olduğunu, %72'sinde ise ders için ayrılmış atölyenin olmadığını görmekteyiz. Diğer seçeneğin ise %10'un dikkate aldığını görmekteyiz.

Bu sonuçlardan, okullardan büyük bölümünde Deri Aksesuarları Dersi için ayrılmış atölyenin olmadığı söylenebilir.

3. Deri Aksesuarları Dersi için ayrılmış atölyelerde araç-gereçlerin yeterliliğine ilişkin bulgular

Ders için ayrılmış atölyelerde kullanılan araç-gerecin çalışmalarda yeterliliğine ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Deri Aksesuarları Dersi İçin Ayrılmış Atölyelerde Araç-Gereçlerin Yeterliliğine İlişkin Bulgular

1. Cevabınız "evet" ise Araç-gereçler çalışmanız için yeterli mi ?	f	%
Yeterli	9	100.0
Toplam	9	100.0

Tablo 3 incelendiğinde, bir önceki bulguda Deri Aksesuarları Dersi için ayrılmış atölyesi olan okulların tamamında araç-gerecin yeterli olduğunu görüyoruz.

Bu sonuçtan ders için ayrılmış atölyelerde araç-gereç anlamında sorun olmadığına varabiliriz.

4. Deri Aksesuarları Ders saatinin yeterliliğine ilişkin görüşler

Okullarda, Deri Aksesuarları Ders saatinin yeterliliğine ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Deri Aksesuarları Ders Saatinin Yeterliliğine İlişkin Görüşlerin Yüzde Frekansları

1. Deri Aksesuarları Ders Saatini Yeterli Buluyor musunuz ?	f	%
Yeterli	29	58.0
Yetersiz	16	32.0
Diğer	5	10.0
Toplam	50	100.0

Tablo 4 incelendiğinde, ders saatini yeterli bulan seçeneğin %58, yetersiz bulan seçeneğin %32, diğer seçeneğinin ise %10 olduğunu görmekteyiz.

Bu sonuçlarla, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ders saatini yeterli bulduğunu söyleyebiliriz.

5. Deri Aksesuarları Ders programının yeterliliğine ilişkin görüşler

Öğretmenlerin, Deri Aksesuarları programının yeterliliğine ilişkin bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Deri Aksesuarları Ders Programının yeterliliğine İlişkin Yüzde Frekansları

1. Deri Aksesuarları Ders Programını Yeterli Buluyor musunuz ?	f	%
Yeterli	34	68.0
Yetersiz	16	32.0
Toplam	50	100.0

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmenlerin %68'inin ders programını yeterli, %32'sinin ise yetersiz bulduğunu görmekteyiz.

Bu sonuçlardan, öğretmenlerin çoğunluğunun ders programını yeterli bulduğunu söyleyebiliriz.

.

6. Deri Aksesuarları dersi'nde hangi motif ve sembolleri kullandıklarına ilişkin bulgular

Öğretmenlerin Deri Aksesuarları Dersi'nde tercih ettikleri motif ve semboller tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Deri Aksesuarları Dersi'nde Hangi Motif ve Sembollerin Kullanıldığına İlişkin Bulgular

1. Deri Aksesuarları Dersi'nde Hangi Motif ve Sembolleri Kullanıyorsunuz ?	f	%
Geometrik Motif ve Sembolleri	38	76.0
Bitki " "	21	42.0
Hayvan " "	22	44.0
İnsan " "	10	20.0
Diğer	7	14.0

Tablo 6 incelendiğinde, Deri Aksesuarları dersi'nde geometrik %76, bitki %42, hayvan %44, insan motif ve sembolleri %20 oranında kullanılmaktadır. Diğer seçeneğini ise %14'ünün dikkate aldığını görmekteyiz.

Bu sonuçlardan, deri Aksesuarları Dersi'nde büyük çoğunlukla geometrik motif ve sembollerin işlendiğini, geometrik motif ve sembolleri hayvan ve insan motif ve sembollerinin takip ettiğini söyleyebiliriz.

7. Deri Aksesuarları Dersi'nde motif ve sembolleri oluştururken izlenen yönteme ilişkin bulgular

Deri Aksesuarları Dersi'nde motif ve sembolleri oluştururken izlenen yönteme ilişkin bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Deri Aksesuarları Dersi'nde Motif ve Sembolleri Oluştururken İzlenen Yönteme İlişkin Bulgular

1. Deri Aksesuarları Dersi'nde Motif ve Sembolleri Oluştururken İzlediğiniz Yöntem Nedir ?	f	%
Motif ve Sembolleri Kendim Oluşturuyorum	2	4.0
Hazır sembol ve motif kullanıyorum	6	12.0
Her İki Yöntemi de Kullanıyorum	45	90.0

Tablo 7 incelendiğinde, öğretmenlerin %4'ünün motif ve sembolleri kendilerinin oluşturduğu, %12'sinin hazır motif ve sembol kullandığı, %90'ının ise her iki yöntemi de kullandığını da görmekteyiz.

Bu sonuçlarla öğretmenlerin çoğunluğunun motif ve sembol oluştururken karma bir yöntem uyguladıklarını söyleyebiliriz.

8. Deri Aksesuarları Dersi'nde işlenen motif ve sembollerin öyküsel temelleri hakkında bilgi verilip verilmediğine ilişkin bulgular

Deri Aksesuarları Dersi'nde işlenen motif ve sembollerin öyküsel temelleri hakkında bilgi verilip verilmediğine dair bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Deri Aksesuarları Dersi'nde İşlenen Motif ve Sembollerin Öyküsel Temelleri Hakkında Bilgi Verilip Verilmediğine İlişkin Bulgular

1. Motif ve Sembollerin Öyküsel Temelleri Hakkında Bilgi Veriyor musunuz ?	f	%
Evet	25	50.0
Hayır	9	18.0
Kısmen	16	32.0
Toplam	50	100.0

Tablo 8 incelendiğinde, öğretmenlerin %50'sinin motif ve sembollerin öyküsel temelleri hakkında bilgi verdiğini, %18'inin vermediğini, %32'sinin ise kısmen bilgi verdiğini görmekteyiz.

Bu sonuçlardan, motif ve sembollerin öyküsel temelleri hakkında bilginin hiç verilmediği oranının oldukça düşük olduğunu söyleyebiliriz.

9. Motif ve sembollerin öyküsel temellerini anlatırken yararlarını görüp görmediklerine ilişkin görüşler

Motif ve sembolleri anlatırken öyküsel temelleri hakkında bilgi verenlerin gözlemledikleri etkiler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Motif ve Sembolleri İşlerken Öyküsel Temelleri Hakkında Bilgi Verenlerin Gözlemledikleri Etkilere İlişkin Bulgular

1. Cevabınız "evet" ise yararını gördünüz mü ?	F	%
Evet	20	80.0
Hayır	2	8.0
Kısmen	3	12.0
Toplam	25	100.0

Tablo 9 incelendiğinde, motif ve sembollerin anlatan öğretmenlerin %80'i yararını gördüğü, %12'sinin kısmen yarar gözlemlediğini, %8'inin ise herhangi bir yarar gözlemlemediğini görmekteyiz.

Bu sonuçlardan, öğretmenlerin tamamına yakınının motif ve sembollerin öyküsel temellerinin anlatımında yarar gözlemlediğini söyleyebiliriz.

10. Motif ve sembolleri işlerken öyküsel temelleri hakkında bilgi verenlerin ne tür yararlar gözlemlediğine ilişkin görüşler.

Öğretmenlerin motif ve sembolleri işlerken öyküsel temelleri hakkında bilgi verdiklerinde ne tür yararlar gözlemlediklerine ilişkin görüşleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Motif ve Sembolleri İşlerken Öyküsel Temelleri Hakkında Bilgi Verenlerin Ne Tür Yararlar Gözlemlediklerine İlişkin Bulgular

1. Ne Tür Yararlar Gözlemlediniz ?	f	%
Yapacağı Ürüne Göre Motif Seçme	13	52.0
Motif ve Sembolleri Öyküsel Temelleriyle Tanıyarak Tarihsel Bilgi Edinme	12	48.0
Toplam	25	100.0

Tablo 10 incelendiğinde, öğretmenlerin %52'sinin ürün işlenirken öğrencilerin ürüne göre motif seçtiğini, %48'sinin ise motif ve sembolleri Öyküsel temelleri ile tanıyarak tarihsel bilgi edinildiğini gözlemlenmiştir.

11. Deri Aksesuarları Dersi'nde hangi araç-gereçlerin kullanıldığına ilişkin bulgular.

Derste hangi araç-gerecin kullanıldığına ilişkin bulgular tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Deri Aksesuarları Dersi'nde Hangi Araç-Gerecin Kullanıldığına İlişkin Bulgular

1. Deri Aksesuarları Dersi'nde Hangi Araç-Gereçleri Kullanıyorsunuz ?	f	%
Projektör Aleti	48	96.0
Kitap-dergi	7	14.0
Diğer	6	12.0

Tablo 11 incelendiğinde, öğretmenlerin %96'sının projektör aleti, %14'ünün kitap-dergi kullandığını görmekteyiz. %12'si ise diğer seçeneğini dikkate almıştır.

Bu sonuçlardan, öğretmenlerin görsel yöntem ve tekniklere önem verdiğini ve kullandığını söyleyebiliriz.

12. Motif ve sembollerin öyküsel temellerini anlatırken öğretmenlerin kullanabileceği araç-gerece ilişkin görüşler.

Öğretmenlerin motif ve sembollerin öyküsel temellerini anlatırken kullanabilecekleri araç-gereçler Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Motif ve Sembollerin Öyküsel Temellerini Anlatırken Öğretmenlerin Kullanabileceği Araç-Gereçlere İlişkin Bulgular

1. Hangi Araç-Gereçten Yararlanabileceğinizi Düşünüyorsunuz ?	F	%
Bilgisayar	14	28.0
Projektör Aleti	10	20.0
Kitap-Dergi	24	48.0
Kitle İletişim Araçları	11	22.0

Tablo 12 incelendiğinde, öğretmenlerin %28'inin bilgisayar, %20'sinin projektör aleti, %48'inin kitap-dergi, %22'sinin ise kitle iletişim araçlarını kullanabileceklerini düşündüklerini görmekteyiz.

13. Motif ve sembollerin toplumsal kültürü anlamada katkısına ilişkin görüşler.

Öğretmenlerin motif ve sembollerin öyküsel temellerinin toplumsal kültürü anlamada katkısına ilişkin görüşleri Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Motif ve Sembollerin Toplumsal Kültürü Anlamada Katkısına İlişkin Görüşler

1. Motif ve Sembollerin Toplumsal Kültürü Anlamada Katkısının Olduğunu Düşünüyor musunuz ?	f	%
Evet	44	88.0
Hayır	6	12.0
Toplam	50	100.0

Tablo 13 incelendiğinde, öğretmenlerin %88'inin motif ve sembollerin toplumsal kültürü anlamada katkısının olduğunu, %12'sinin ise toplumsal kültürü anlamada katkısının olmadığını düşündüklerini görmekteyiz.

Bu sonuçlardan, motif ve sembollerin toplumsal kültürü anlamada önemli bir payının olduğunu söyleyebiliriz.

14. Motif ve sembollerin öyküsel temellerinin ne tür bir katkı sağladığına ilişkin görüşler.

Öğretmenlerin motif ve sembollerin öyküsel temellerinin ne tür bir katkı sağladığına ilişkin görüşleri Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Motif ve Sembollerin Öyküsel Temellerinin Ne Tür Bir Katkı Sağladığına İlişkin Görüşler

1. Cevabınız "evet" ise Motif ve Sembollerin Öyküsel Temellerinin Ne Tür Bir Katkı Sağladığını Düşünüyorsunuz ?	f	%
Geçmiş Kültürü Anlama, Aktarma ve Yaşatma	22	50.0
Genel Kültür	8	19.0
Toplumsal Psikolojiyi Anlama	4	9.0
Tarihsel Bilgi	5	11.0
Motifi İşlemede Özen ve Motivasyon	5	11.0
Toplam	44	100.0

Tablo 14 incelendiğinde, öğretmenlerin motif ve sembollerin öyküsel temellerinin %50'sinin kültürü anlama,aktarma ve yaşatma, %19'unun genel kültür, % 9'unun toplumsal psikolojiyi anlama, %11'inin tarihsel bilgi edinme, % 11'inin motifi işlemede özen ve motivasyona katkısı olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlardan, motif ve sembollerin öyküsel temellerinin en fazla geçmiş kültürü anlama, aktarma ve yaşatma yönünde katkısının olduğunu söyleyebiliriz.

15. Motif ve sembollerde zaman içinde meydana gelen değişikliklerin yapılan ürünün kalitesinin etkilemesine ilişkin görüşler.

Öğretmenlerin motif ve sembollerde zaman içinde meydana gelen değişikliklerin yapılan ürünün kalitesini etkilemesine ilişkin görüşleri Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Motif ve Sembollerde Zaman İçinde Meydana Gelen Değişikliklerin Yapılan Ürünün Kalitesini Etkilemesine İlişkin Bulgular

1. Zaman İçinde Meydana Gelen Değişikliklerin yapılan Ürünün Kalitesini Etkilediğini Düşünüyor musunuz ?	f	%
Evet	31	62.0
Hayır	19	38.0
Toplam	50	100.0

Tablo 15 incelendiğinde, öğretmenlerin % 62'sinin zaman içinde meydana gelen değişikliklerin yapılan ürünün kalitesini etkilediğini, %38'inin ise etkilemediğini düşündüklerini görmekteyiz.

16. Değişimin Olumlu mu, olumsuz mu olduğuna ilişkin görüşler.

Değişimin olumlu ya da olumsuz olduğuna ilişkin görüşler Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Değişimin Olumlu mu, Olumsuz mu Olduğuna İlişkin Bulgular

1. Değişim Olumlu mu, Olumsuz mu ?	f	%
Olumlu	23	74.0
Olumsuz	8	26.0
Toplam	31	100.0

Tablo 16 incelendiğinde, öğretmenlerin % 74'ü değişimi olumlu, %26'sının ise olumsuz bulduğunu görmekteyiz.

Bu sonuçlardan, değişimin çoğunlukla olumlu bulunduğunu söyleyebiliriz.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi ifade edilebilir.

Deri Aksesuarları Dersi öğretmenlerinin %100'ü kadındır. Tablo incelendiğinde öğretmenlerin %6'sının Önlisans, %80'inin Lisans, %14'ünün Yüksek Lisans mezunu oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin %4'ü Etimesgut KML, %8'i Sincan KML, %8'i A.Yahşi KML, %10'u Kalaba KML, %4'ü Polatlı KML, %8'i 100. Yıl KML, %8'i Ankara Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsü, %10'u Yenimahalle KML, %6'sı Yunus Emre KML, %6'sı Zübeyde Hanım KML, %4'ü Üreğil KML, %4'ü Etlik KML, %6'sı Cebeci KML, %2'si Yıldırım Beyazıt KML, %8'i Atatürk Anadolu Kız Meslek Liseleri'nde görev yapmaktadır. Öğretmenlerin %6'sı 1-5 yıl, %6'sı 5-10 yıl, %24'ü 10-15yıl, %26'sı 15-20 yıl, %38'i ise 20 yılın üstü süredir görev yapmaktadır.

Okulların %18'inde Deri Aksesuarları Dersi için ayrılmış atölyenin olduğunu, %72'sinde ise ders için ayrılmış atölyenin olmadığını görmekteyiz. Diğer seçeneğin ise %10'un dikkate aldığını görmekteyiz.

Deri Aksesuarları Dersi için ayrılmış atölyesi olan okulların tamamında araç-gerecin yeterli olduğunu görüyoruz.

Ders saatini yeterli bulan seçeneğin %58, yetersiz bulan seçeneğin %32, diğer seçeneğinin ise %10 olduğunu görmekteyiz.

Öğretmenlerin %68'inin ders programını yeterli, %32'sinin ise yetersiz bulduğunu görmekteyiz.

Öğretmenlerin %62.5 'nin bilgisayar destekli tasarım dersleri, %18.8'nin motif ve renklerin anlamları, %18.8'nin takı tasarımı derslerini önerdiklerini görmekteyiz.

Öğretmenlerin %50'sinin çarpana dokuma, %50'sinin dikiş teknikleri derslerinin programdan çıkartılmasını istediklerini görmekteyiz.

Deri Aksesuarları dersi'nde geometrik %76, bitki %42, hayvan %44, insan motif ve sembolleri %20 oranında kullanılmaktadır. Diğer seçeneğini ise %14'ünün dikkate aldığını görmekteyiz.

Öğretmenlerin %4'ünün motif ve sembolleri kendilerinin oluşturduğu, %12'sinin hazır motif ve sembol kullandığı, %90'ının ise her iki yöntemi de kullandığını da görmekteyiz.

Öğretmenlerin %50'sinin motif ve sembollerin öyküsel temelleri hakkında bilgi verdiğini, %18'inin vermediğini, %32'sinin ise kısmen bilgi verdiğini görmekteyiz.

Motif ve sembollerin anlatan öğretmenlerin %80'i yararını gördüğü, %12'sinin kısmen yarar gözlemlediğini, %8'inin ise herhangi bir yarar gözlemlemediğini görmekteyiz.

Öğretmenlerin %52'sinin ürün işlenirken öğrencilerin ürüne göre motif seçtiğini, %48'sinin ise motif ve sembolleri Öyküsel temelleri ile tanıyarak tarihsel bilgi edinildiğini gözlemlenmiştir.

Öğretmenlerin %96'sının projektör aleti, %14'ünün kitap-dergi kullandığını görmekteyiz. %12'si ise diğer seçeneğini dikkate almıştır.

Öğretmenlerin %28'inin bilgisayar, %20'sinin projektör aleti, %48'inin kitap-dergi, %22'sinin ise kitle iletişim araçlarını kullanabileceklerini düşündüklerini görmekteyiz.

Öğretmenlerin %88'inin motif ve sembollerin toplumsal kültürü anlamada katkısının olduğunu, %12'sinin ise toplumsal kültürü anlamada katkısının olmadığını düşündüklerini görmekteyiz.

Öğretmenlerin motif ve sembollerin öyküsel temellerinin %50'sinin kültürü anlama,aktarma ve yaşatma, %19'unun genel kültür, % 9'unun toplumsal psikolojiyi anlama, %11'inin tarihsel bilgi edinme, % 11'inin motifi işlemede özen ve motivasyona katkısı olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin % 62'sinin zaman içinde meydana gelen değişikliklerin yapılan ürünün kalitesini etkilediğini, %38'inin ise etkilemediğini düşündüklerini görmekteyiz.

Öğretmenlerin % 74'ü değişimi olumlu, %26'sının ise olumsuz bulduğunu görmekteyiz.

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda ilgililere ve bu konuda yapılacak araştırmalara yön vermesi amacıyla aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. Okullarda Deri Aksesuarları Dersi'nin amacına ulaşması için;
    a. Deri Aksesuarları Dersi atölyelerinin kurulması,
    b. Atölyelerde gerekli araç-gerecin bulunması,
    c. Dersin verimini arttırmak için teknolojinin olanaklarından faydalanılması,
    d. Ders programının gözden geçirilmesi ve günün koşullarına uygun yeni programların eklenmesi gerekmektedir.
    e. Eğitim kurumlarında Deri Aksesuarları Dersi'nin nitelikli bir şekilde devam etmesi ve gelişmesi için günümüz koşullarının

ihtiyaçları iyi belirlenmeli ve o ihtiyaçlar doğrultusunda, teknolojiden de faydalanılarak üretim yapılmalıdır. İhtiyaçları belirledikten sonra geleneksel kültürümüz bugünkü ihtiyaçlarımızla birleştirilerek, kültürümüzü yansıtan ve ihtiyaçlarımızı karşılayan sanat eserleri üretebiliriz.

2. Deri Aksesuarları Dersi'nin ilgi uyandıran, tarihsel bir bilinç kazandıran, genel kültür ve insanın kendini ifade eden derslerden biri haline gelmesi için;

a. Deri Aksesuarları Dersi tasarım konusunun,

b. Deri Aksesuarları Dersi'nde işlenen motif ve sembollerin öyküsel temellerinin anlatılması,

c. Kültürel mirasımızı tanıyarak ve anlayarak gelecek nesillere aktaracak olan öğrencilerin; bu bilinci, Deri Aksesuarları Dersi'nde işlenen motif ve sembollerin öyküsel temellerine yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

ATEŞ, Mehmet. (2002). **Mitolojiler ve Semboller**. İstanbul: Aksiseda Matbaası.

BALTACIOĞLU, Hatice.(1996). **Alaca Höyük Sfensksli Kapı Kabartmalarında Yaban Domuzu ve Geyik Avı.** Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

BARIŞTA, H. Örçün. (1998). **Türk El Sanatları. Ankara**: Türk Tarih Kurumu Basımevi

CESUR, Naim. (1998). *Üretim Süreçlerinde Etken Olmayan Akışlar*. Deri'de Hayat, (7), 2

ÇAY, Abdülhaluk M.(1990). **Türk Milli Kültüründe Hayvan Motifleri I**. Ankara: Türk Kültürlerini Araştırma Enstitüsü Yayınları.

ÇORUHLU, Yaşar. (2000) . **Türk Mitolojisinin Anahtarı**. İstanbul: Kabalcı Yayınları

ÇORUHLU, Yaşar. (1998). **Erken Devir Türk Sanatının ABC'si.** İstanbul: Kabalcı Yayınları.

DERMAN, Çiçek ve A. Birol (1995). **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**. İstanbul: Kubbealtı Kültür Sanat Vakfı.

DİYARBEKİRLİ, Nejat. (1972). **Hun Sanatı.** İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

ERBEK, Mine. (2002). **Anadolu Motifleri.** Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.

ESTIN, Collette ve H. LAPORTE. (2003). **Yunan ve Roma Mitolojisi.** (Çev. Musa Eran), Ankara: TÜBİTAK

GÖRGÜNAY- KIRZIOĞLU, Neriman.(2001). **Altaylar'dan Tuna Boyu'na Türk Dünyası'nda Ortak Yanışlar (Motifler).** Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

GÖKÇESU, Zeynep. (1995). **Deri Terminolojisi**. Ankara. Gazi Üniversitesi MEF Yayınları

GÜLER, Mediha. (1995). *Türk Dericilik Sanayi ve Beykoz Fabrikası*. Gazi Üniv. End. Sant. Eğt. Fak. Dergisi, (3), 72.

GÜVENÇ, Bozkurt . (1974). **İnsan ve Kültür.** İstanbul: Remzi Kitabevi. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 5. Cilt Cem Yayınları

HOOKE, S.H. (1993). **Ortadoğu Mitolojisi**. (Çev: Alaeddin Şenel) , Ankara: İmge Kitabevi.

İNAM, Abdülkadir. (1952). *İkinci Pazırık Kurganı.* Belleten, XVI (61), 507-508

KARAUĞUZ, Güngör. (2001) **Hitit Mitolojisi**. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

KESKİNER, Cahide.(2002). **Türk Süsleme Sanatlarında Sitilize Çiçekler**. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.

KILIÇKAN, Hüseyin.(2002). **Bezeme Sanatı Örnekleri**. İstanbul: Taç yayınları.

KINAL, Firüzan. (1991) . **Eski Anadolu Tarihi** . Ankara: Türk Tarih Kurumu.

KOYAŞ, Aysel, J. GÜRSEL VE M. ERKUL. (1983). **On Bin Türk Motifi Ansiklopedisi**. İstanbul

Komisyon. (1995) **Deri Teknolojisi**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

LEWİN, Roger.(1998) **Modern İnsanın Kökeni**. (Çev. Nazım Özaydın) Ankara: TÜBİTAK

ÖĞEL, Bahaeddin. (1971). **Türk Mitolojisi**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

ÖNCÜ, Cahit. (1948) .**Türkiye'de Dericiliğin Bugünkü Durumu ve Geliştirme Çareleri.** Ankara: Y.Z.E. Basımevi.

ÖNCÜ, Cahit. (1949). **Türkiye' de Sepi Maddeleri Zengiliği I**. Ankara: A. B. Basımevi.

ÖNDER, Mehmet. (1998). **Antika ve Eski Eserler Kılavuzu**. Ankara:Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ÖNEY, Gönül, (1972). **Selçuklu Mimarisinde Avcı Kuşlar, Tek ve Çift Başlı Kartal.** Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

ÖNEY, Gönül (1988): **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları.** Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ÖNEY, Gönül.(1968). *Anadolu Selçuklu Sanatında Hayat Ağacı Motifi.* **Belleten** XXXII (125-128)

ÖZDEMİR, Melda. (2004) *Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'ne Ait (18-19.yy) Deri Ürünler Üzerine Bir Araştırma.* I. Ulusal Deri Sempozyumu. (8-9 Ekim 2004). İzmir. Ege Üniversitesi.

ÖZKEÇECİ, İsmail. (1992) **Türk Tezhip Sanatı ve Tezyini Motifler.** Kayseri: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Sanat Tarihi Ansiklopedisi. (1980) . Cilt 1. İstanbul: Betaş Yayınları.

SEÇKİNÖZ, Mine ve Başak. (2002). **Süsleme Resmi ve Süsleme Sanatları Tarihi.** Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

ŞENEL, Alaeddin. (1993). **İnsanlık Tarihi.** Ankara: İmaj Yayınları.

ŞENEL, Alaeddin. (2003). *Ortadoğu Mitolojisi 2.* Sanat ve Hayat, (9), 98...105

ŞENEL, Alaeddin. (2003). *Ortadoğu Mitolojisi 3.* Sanat ve Hayat, (10), 98...101

TANİLLİ, Server. (1994) . **Yüzyılların Gerçeği ve Mirası, I. İlkçağ.** İstanbul: Cem Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (1998). Cilt 1-2. Ankara: T.T.K Basımevi.

TÜRKMEN, Nalan. (1988). *Süs Takıları.* Kültür ve Sanat, (40), 44-47

Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük. (1998). Cilt:1-2.

UÇANKUŞ, Hasan Tahsin. (2000). **Bir İnsan ve Uygarlık Bilimi Arkeoloji: Tarih Öncesi Çağlardan Perslere Kadar Anadolu.** Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Vakıfbank. (1995) *Deri ve Deri Mamulleri 21. Yüzyıl Bankacılığı Sektör İncelemesi*. Ankara: Türk Matbaacılık.

YAKALI, Tuncay.(1981) **Deri Terminolojisi**. Ankara:E.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları.

YILDIZ, Nuray.(1993). **Eski Çağlarda Deri Kullanımı ve Teknolojisi**. İstanbul: M.Ü. Yayınları.

EKLER

EK 1 . Anket Soruları

EK 2 . Kız Meslek Liseleri Ders Programı

ANKET SORULARI

Gazi Üniversitesi El Sanatları Eğitimi Bölümü, Dekoratif Ürünler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans tez programınca, konum olan; Kız Meslek Liseleri Deri Aksesuarları Dersinde Kullanılan Motif ve Sembollerin Öyküsel Temelleri ve Eğitim Bilimsel Değeri üzerine bir anket çalışması yapmaktayım.

Araştırmamım amacı; Kız Meslek Liseleri'nde eğitimi öğretimi yapılan, Deri Akseuarları Dersi'nde kullanılan motif ve sembollerin neler olduğunu saptayarak anılan motif ve sembollerin tarihsel – öyküsel temellerini ortaya koymak ve bu tarihsel ve öyküsel temellerin eğitim öğretime olan katkısını araştırmaktır.

Anket 22 sorudan oluşmaktadır. Vereceğiniz cevapların doğruluğu araştırmanın geçerliliğini etkileyecektir. Bu nedenle soruları dikkatlice okumanız, sizin için uygun olan seçeneklere 'x' işareti koymanız ve bırakılan boşlukları uygun olarak doldurmanız gerekmektedir.

Ankette yer alan sorulara vereceğiniz cevaplar için teşekkür ederim.

Saygılarımla

Faika KÖSE

ANKET SORULARI

1. Adınız, soyadınız

.....

2. Cinsiyetiniz

( ) a- kadın

( ) b- erkek

3. Öğrenim durumunuz

( ) a- Ön Lisans

( ) b- Lisans

( ) c- Yüksek Lisans

( ) d- Doktora

( ) e- Diğer

4. Görev yaptığınız kurumun adı

.....

5. Görev süreniz;

( ) a- 1 – 5 yıl

( ) b- 5 – 10 yıl

( ) c- 10 – 15 yıl

( ) d- 15-20

( ) e- Üstü

6. Deri Aksesuarları Dersi için ayrılmış atölyeniz var mı?

( ) a- Evet

( ) b- Hayır

( ) c- Diğer

7. Cevabınız evet ise;

Atölyenizdeki araç – gereçler çalışmanız için yeterli mi?

( ) a- Yeterli

( ) b- Yetersiz

( ) c- Diğer

8. Cevabınız yetersiz ise;

Atölyenizde hangi araç – gereçlerin bulunmasını istersiniz?

.....

.....

9. Deri Aksesuarları ders saatini yeterli buluyor musunuz?

( ) a- Yeterli

( ) b- Yetersiz

( ) c- Diğer

10. Deri Aksesuarları Ders programını yeterli buluyor musunuz?

( ) a- Yeterli

( ) b- Yetersiz

( ) c- Diğer

11. Deri Aksesuarları Dersi'nde hangi motif ve sembolleri kullanıyorsunuz?

( ) a- Geometrik motifler

( ) b- Bitki motifleri

( ) c- Hayvan motifleri

( ) d- İnsan motifleri

( ) e- Diğer

12. Deri Aksesuarları Dersi'nde motif ve sembolleri oluştururken izlediğiniz yol nedir?

( ) a- Motif ve sembolleri kendim oluşturuyorum.

( ) b- Hazır sembol ve motif kullanıyorum

( ) c- Her iki yöntemi de uyguluyorum

( ) d- Diğer

13. Deri Aksesuarları Dersi'nde işlediğiniz motiflerin öyküsel temelleri hakkında bilgi veriyor musunuz?

( ) a- Evet

( ) b- Hayır

( ) c- Kısmen

14. Cevabınız evet ise;

Yararını gördünüz mü?

( ) a- Evet

( ) b- Hayır

( ) c- Kısmen

15. Cevabınız evet ise;

Ne tür bir yarar gözlemlediniz?

( ) a- Yapacağı ürüne göre motif seçme

( ) b- Motif ve Sembolleri öyküleriyle tanıyarak tarihsel bilgi edinme

( ) c- Diğer

16. Deri Aksesuarları Dersi'nde hangi araç – gereçleri kullanıyorsunuz?

( ) a- Bilgisayar

( ) b- Projektör aleti

( ) c- Kitap, dergi

( ) d- Kitle İletişim Araçları

( ) e- Diğer

17. Motiflerin öyküsel temellerini anlatırken aşağıda verilmiş olan araç gereçlerin hangilerinden yararlanabileceğinizi düşünüyorsunuz?

( ) a- Bilgisayar

( ) b- Projektör aleti

( ) c- Kitap, dergi

( ) d- Kitle İletişim Araçları

( ) e- Diğer

18. Motif ve sembollerin toplumsal kültürü anlamada katkısının olduğunu düşünüyor musunuz?

( ) a- Evet

( ) b- Hayır

19. Cevabınız evet ise;

Motif ve sembollerin öyküsel temellerinin ne tür bir katkısının olduğunu düşünüyorsunuz?

.....

.....

.....

20. Motif ve sembollerde zaman içinde meydana gelen değişikliklerin yapılan ürünün kalitesini etkilediğini düşünüyor musunuz?

( ) a- Evet

( ) b- Hayır

( ) c- Diğer

21. Cevabınız evet ise;

Değişim olumlu mu, olumsuz mu ?

( ) a- Olumlu

( ) b- Olumsuz

ANADOLU KIZ MESLEK VE MESLEK LİSESİ
EL SANATLARI VE TEKNOLOJİSİ ALANI ÇERÇEVE ÖĞRETİM PROGRAMI
(DOKUMA,DERİ AKSESUARLARI,YAPMA BEBEK,EL İŞLEMELERİ,MAKİNA İŞLEMELERİ)

	DERSLER	HAFTALIK DERS SAATI
HAZIRLIK SINIFI	Türkçe	4
	Yabancı Dil	24
	Beden Eğitimi	2
	Seçmeli Dersler	4
	TOPLAM	[illegible]

SINIFLAR/ DERS GRUPLARI	DERSLER	IX. SINIF	X. SINIF	XI. SINIF
ORTAK GENEL KÜLTÜR DERSLERİ	Türk Dili ve Edebiyatı	4	2	2
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	1	1
	Tarih	3	-	-
	Coğrafya	2	-	-
	Matematik	4	-	-
	Biyoloji ve Sağlık Bilgisi	2	-	-
	Fizik	2	-	-
	Kimya	2	-	-
	Yabancı Dil	6	4	4
	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-.	2
	Milli Güvenlik Bilgisi	-		-
	Felsefe	-	1	2
			-	
	TOPLAM	26	[illegible]	[illegible]

		DERSLER	IX. SINIF	X. SINIF	XI. SINIF
MESLEK ALAN DERSLERİ	ORTAK DERSLER	Temel Sanat Eğitimi	4	-	-
		İnsan İlişkileri ve İletişim	-	-	2
		Araştırma Teknikleri	-	2	-
		Girişimcilik	-	2	-
		Bilgisayar	2	-	-
		İlk Yardım	-	2	-
	ORTAK ALAN DERSLERI	Desen	2	-	-
		Tasarım (Meslekî Resim)	-	8	-
		Meslekî Matematik	-	2	-
		Atölye	7	-	-
		TOPLAM	15	[illegible]	[illegible]
	TEORIK/ UYG. MESLEK DERSLERI	İşletmelerde Beceri Eğitimi	-	17	32
		Dokuma	-		
		Deri Aksesuarları	-	S	S
		Yapma Bebek	-	A	A
		El işlemeleri	-	A	A
		Makine İşlemeleri	-	T	T
	MESLEK ALAN DERSLERI TOPLAMI		15	[illegible]	[illegible]
ALAN SEÇMELI/ SEÇMELI DERSLER					
REHBERLIK			1	1	1
	TOPLAM		41	[illegible]	[illegible]